

ESPECTACLES CATALUNYA

FOLCH I BARGALLÓ

Tel. (977) 82 50 14

Fax (977) 82 54 18

Tel. mòbil 908 - 83 56 90

EL MASROIG (Priorat)

PÒRTIC

“És estiu, fa dies de xafogor

Somio el meu poble. Un infant plora, els joves marxen cap el tros, les dones escombren els carrers i els joves es belluguen com les pampes d'un cep que xiuxiueja idees i il·lusions. Toca una gralla, un crit, el piular dels ocells, se senten converses de lletra menuda i arriba la nit i les estrelles, ens guien amb afany, a desfer les barreres, a compartir, a fer gresca.

La feina ja està feta, el meu jorn ja és acabat i sóc el Montsant que escolta des de la serra estant, el brogit de l'aire i el so del no res al capvespre de cada dia. “

No obstant, enmig del silenci, sempre podreu trobar algú que vetlla per nosaltres i treballa pel nostre futur. I és tot aquell qui sembla, el que tard o d'hora, recull els seus fruits. Allò que va començar l'any 1981 com l'esborrany d'un projecte novell, ha esdevingut, amb el temps, un vertader orgull i una satisfacció tant pels seus creadors com per les persones que, any rere any, hi han col·laborat fent possible un envejable llibret-programa de festes

Enhorabona per aquesta vintena edició i per molts anys !

BONA FESTA MAJOR !

Josep MIRÓ i SABATÉ
Batlle de La Morera de Montsant

XAVIER NAVARRO CID

Successor de Sarobé
PINTURA I DECORACIÓ

ARMANYÀ, 7
Tels: Magatzem: 977 23 69 31 • Particular: 977 23 17 47
TARRAGONA

TAPICERIA
Ma Dolores
CONTINUADORA DE GINES

- CORTINAJES
- FUNDAS
- COLCHAS
- EDREDONES

TAPICERIA EN GENERAL

Maria Auxiliadora, 19

08017 BARCELONA

Tel. 93 203 05 36

BONES I PARTICIPATIVES FESTES

Convé començar un parlament per la idea principal per tal de no deixar-la oblidada en els calaixos de la memòria. Amb el títol ja he acomplert l'objectiu que m'havia marcat, però, el vostre ajuntament, que m'ha demanat l'escrit, possiblement, se sentiria decebut i no és convenient defraudar els bons amics, per això intentaré explicar-vos com podeu aconseguir aquest desig tan tòpicament formulat.

Les festes són una aturada després d'onze mesos llargs de treballar intensament, que podem aprofitar per a una triple mirada:

a) Cap enrera per tal d'animar-nos amb tot allò que hem fet bé, però també per corregir el que és millorable, bé perquè no ens ha deixat prou satisfets, bé per haver omès quelcom que havíem de fer,

b) Cap endavant, per projectar-nos vers l'esdevenidor i,

c) Per viure plenament el nostre present, en diàleg permanent amb el món que ens envolta.

Aquesta darrera mirada és, de llarg, la més important, perquè en el present es realitza la nostra vida en totes les seves dimensions.

Vivim un món on tot serà possible, tot excepte allò que dóna resposta a les necessitats més pregoneres de la persona: la de sentir-se acollida, escoltada, valorada, estimada. Si no volem anorrear-nos en el mar de la globalització ens cal enfortir els lligams amb la realitat que ens envolta, realitat on les persones i les seves necessitats han d'ocupar un lloc de preferència en la nostra atenció. De vegades ens resulta difícil trobar el gest, la mirada o la paraula que portaria alegria al meu veí però sempre puc evitar les que li produeixen tristor. La festa és una ocasió magnífica d'enderrocar barreres que ens separen dels altres, de sortir del nostre aïllament i endegar la conversa que m'obrirà la porta del coneixement i l'estima del proïsme. Quan perdem capacitat d'estimar, perdem la referència més clara d'allò que ens fa especialment valuosos.

Diu l'escriptora M. Mc. Carthy: "L'amistat, avui en aquest món delirant, deslligat del temps natural, no es manifesta en grup, sinó només cara a cara, en la soledat íntima. Però es necessita més que la intimitat de les paraules privades i els fets convinguts. Cal establir un diàleg on descobrir l'altre i on l'altre es trobi en tu, penso que avui

és difícil tenir amics, perquè no hi ha temps, perquè tots ens creiem que fem coses més o menys importants, sense adonar-nos que.... No ens queda temps per a les coses més enriquidores com, per exemple, l'amistat". No ens queda temps per a les relacions més enriquidores, com ho són les d'amistat, i és, perquè mirant-me en el mirall dels amics puc descobrir aspectes nous de la meua identitat. En un món pragmàtic que ens invita a valorar bàsicament allò que té utilitat econòmica o material, ens cal recuperar els ponts que ens comuniquen amb aquells que viuen a prop nostre, per accedir a tot allò que el fa una persona diferent -per irrepetible- però a la vegada tan semblant.

Es conta una anècdota, referida als cartoixans de Scala-Dei, que parla dels sacrificis que estaven obligats a fer en la seva alimentació. Per alleugerir-los de tanta exigència el Sant Pare Urbà va decretar la possibilitat d'aminorar l'abstinència dels frares per tal d'allargar-los la vida. La mesura no va agradar l'ordre, i una delegació va anar a demanar-li al Papa la possibilitat de mantenir les velles tradicions. Conten que el més jove dels cartoixans de l'expedició tenia vuitanta-nou anys. Deu n'hi dó !

Jo crec sincerament que si aprofiteu les festes per recuperar de l'anonimat les persones que teniu al vostre voltant, encara que viviu tants anys com un cartoixà, la vida se us farà ben curta, per plaent.

Temps de festa, temps d'amistat. Vivim-les plenament

Joan TORTAJADA i RODRÍGUEZ

Coordinador Territorial del Dep. de Cultura (Octubre 1984-Febrer 2000)
Vicepresident del patronat D'ESCALADEI (fins a Febrer del 2000)

ENTREVISTA A ROMAN PORQUERES

VOL DONAR AMB “L’ÚNIC” UN SERVEI COMPLET AL SEU POBLE.

Per primera vegada cafè i botiga junts a La Morera de Montsant.

La setmana abans de la Setmana Santa de l'any passat, es van inaugurar a La Morera de Montsant, just a l'entrada del poble per la Carretera de Cornudella, el bar i l'agrobotiga “L’Únic”, propietat de Roman Porqueres i la seva esposa, Ma. del Carme Rebull. En Roman ja feia temps que volia instal·lar-se a la que sempre havia considerat casa seva, on ell va néixer, fa gairebé 50 anys i on el seu pare, Tomàs Porqueres, va exercir d'Alcalde durant més de 20 anys, a més de tocar el clarinet a l'orquestra del poble.

De la Vila Olímpica al Cantó el Xiro

En Roman ja ve de l'ofici, puix va regentar, un Restaurant a Barcelona entre els anys 1986 i 1992. Però la remodelació que va patir el barri del Poble Nou amb motiu dels Jocs Olímpics, el va decidir a deixar la capital catalana i, després d'uns anys a Reus, acomplir el seu somni de tornar a La Morera de Montsant.

És la primera vegada que bar i botiga es troben junts al poble. Abans hi havia hagut botiga a Cal Rosalí, a Ca la Rosita, a Cal Benito i Agripina (precisament davant de casa del Roman) i a Cal Sixto. Com a Cafè, en Roman sempre ha conegut el dels seus oncles, Pio Crivillé i Dolores Borràs, a la Plaça del Priorat, a banda dels darrers anys, en que hi va haver servei de Bar als baixos del nou Ajuntament.

Al bar “L’Únic” s'hi fan entrepans, carns a la brasa i plats combinats.

El major nivell d'ocupació el podem trobar els caps de setmana de tot l'any, quan els excursionistes que pugen al Montsant s'aturen al bar per esmorzar o per dinar. I a l'estiu, és la gent del poble i els qui hi estan de vacances, els qui poden prendre una copa a la fresca, fins gairebé entrada la matinada. Els més grans hi solen fer les seves partides de dòmino o de “botifarra” i, des de fa molt poc temps, també hi ha instal·lat un futbolí perquè la joventut del poble es pugui distreure. Precisament, en Roman ens comenta que està previst un campionat d'aquest joc esportiu durant la Festa Major.

Finalment, també trobarem al bar la premsa diària, tant d'informació general de les comarques de Tarragona, com d'esports.

AGROBOTIGA BAR L'ÚNIC

ROMAN PORQUERES NEBOT

ESMORZARS

QUEVIURES

ENTREPANS

Us desitjem una molt bona Festa Major!

C/ La Font, núm. 7 - 43361 LA MORERA DE MONTSANT - Tel 977 82 71 80

En Roman Porqueres i la seva família a l'entrada de l'Únic.

El “morbo” de ser “Perico”

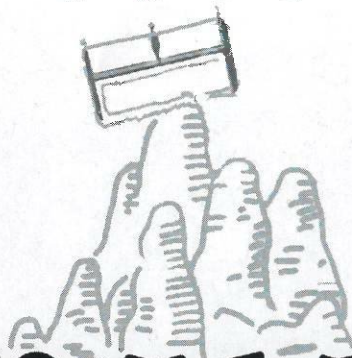
De tota manera, un dels principals reclams d'aquest establiment és la televisió digital. Segons en Roman, aquest és un servei més a la gent del poble, que, d'aquesta manera, no han de desplaçar-se fins els municipis veïns, per tal de veure el partit o la pel·lícula que pugui interessar-los. Tot i ser un “perico” declarat, en Roman sol passar tots els partits del Barça, i algun del Real Madrid, perquè són els que més acceptació tenen entre la seva clientela. Ell ens ha assegurat que només és de l'Espanyol pel “morbo” de dur sempre la contrària, ja que creu que el qui està darrera d'un taulell ha de saber posar, de tant en tant, la seva nota d'humor.

Pel que fa a l'agrobotiga, hi podem trobar els productes de la zona, com embotits, fruites, verdures, i també congelats. Evidentment, el que no hi podem comprar serà vi del Priorat, ja que la venda a *granel* ha quedat molt mermada aquests últims anys atès que la major part de les existències es dediquen a l'embotellat i a l'exportació.

Aquesta és, doncs, la vida actual d'en Roman Porqueres, que ara ja només pensa en construir una vivenda damunt del bar, per ell i la seva família i poder retirar-se com a cafeter del seu poble.

Gerard QUEVEDO

Agost 2000.

MONTSERRAT

Regals - Souvenirs

c/ Saragossa, Edif. Alfonso I, Local 5 - Telf. 38 17 64
SALOU - Costa Dorada

cotinsa

CONSTRUCCIONS DE TUBERIES INDUSTRIALS SA

OFICINA

C/ Sant Jaume, 2 1r 2a

Tel. 977/ 84 04 75

Fax 977/ 84 09 11

43760 EL MORELL

(Tarragona)

Apartat de correus, 648

43080 TARRAGONA

TALLERS

Ctra. N-240, Km.8

Tel. 977/ 62 54 05

43152 PERAFORT

LA NISSAGA DELS ARCS I BONREPÒS

Entre les diverses famílies nobles de la contrada que procuraren la seva presència al monestir—els Timor, Cervià, Boixadors, Sanahuja, Tamarit, Montoliu, Santmartí, Claramunt, Ribes...—hi ha la dels Arcs, senyors de la baronia d'Alforja. Aquesta nissaga, al llarg del segle XIII proporcionà al monestir no res menys que dues abadesses: Ramona i Saurina dels Arcs.

La primera notícia coneguda que relaciona la família dels Arcs amb Bonrepòs és de l'any 1227, quan Bernat dels Arcs, en el seu testament, hi va disposar de ser-hi enterrat¹.

Una tal disposició testamentària implica una àmplia relació anterior, i devoció, probablement propiciada per la professió que aleshores ja hi devia haver fet la seva germana, Ramona, així com potser també la seva filla Saurina.

Ramona va tenir un abadiat relativament breu, de cinc anys a molt estirar, però probablement menys, ja que el 1254 encara no ho era i, va morir essent abadessa el 12 de març de 1259².

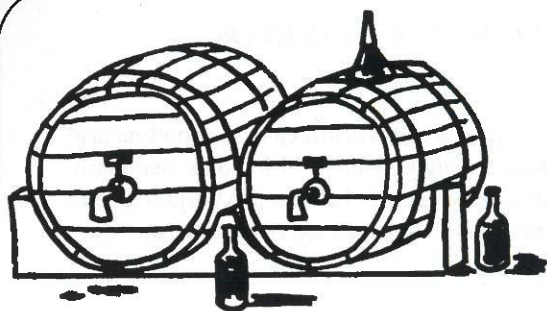
A la seva mort, va ser elegida abadessa la seva neboda, Saurina dels Arcs, que va tenir un abadiat prou dilatat, ja que s'estén entre els anys 1260 i 1279.

Però abans que Ramona i Saurina aconseguissin l'abadiat, el germà de Saurina, i senyor de la baronia, Pere dels Arcs, va fer una donació al monestir que li va portar uns certs problemes.

Pere dels Arcs fou un personatge que va tenir una vida inquieta —un busca-raons, segons el defineix Pagarolas³— que portà uns anys de bregues al Camp de Tarragona, prenent fins i tot el castell dels Arcs als seus pares i cometent sacrilegi en prendre, i vendre, objectes sagrats procedents de l'ermita de Puigcerver (una ermita que havia estat fundada, testamentàriament, pels seus pares i que ell mateix es devia haver encarregat de bastir).

A la seva mort, sembla que cercà el perdó per mitjà de la donació de la seva senyoria a Bonrepòs. Ara bé, a causa de les seves aventures era carregat de deutes, i així la concessió a Bonrepòs es feia amb la condició que el monestir eixugués primerament el deute. Va morir el 1242 i el 21 de març de 1343, la seva esposa Berenguera renunciava a la senyoria d'Alforja en rebre el dot corresponent de mans dels marmessors de Pere.

El llegat era important: la baronia d'Alforja aleshores agrupava les viles i llocs d'Alforja, els Arcs, Benes, els Banyes, Cortiella, les Borges del Camp, els Domenys, els Tascals, Riudecols i les Irlas. És a dir, una franja de territori que travessava el

CELLER

peyra

Venda de vins • Plaça Priorat, 3 • SCALA-DEI

HOSTAL ELS TRONCS

ESPECIALITATS

- Escudella
- Cargols
- Entremesos
- Carn a la brasa
- Conill amb salsa
- Paella
- Espardenya

Rambla, 30 • Tel. 82 71 58 • 43361 SCALA-DEI (Priorat)

Camp, des del mar fins la serralada prelitoral.

El nou domini, però, de seguida portà malsdecap a l'abadessa, ja que les rendes patrimonials derivades de la donació ascendien a uns cent mil sous, mentre que els deutes eren uns cent cinquanta mil.

A més a més, el 30 de març de 1243, es va fer pública una querella entre el monestir i els rectors d'Alforja i el dels Arcs, els quals reclamaven la quarta part del parroquiatge sobre totes les possessions de Pere dels Arcs, i guanyaren el plet, contra els interessos de Bonrepòs.

Tot i que el monestir sembla que es trobava en un moment de clara puixança — aleshores acollia unes quaranta religioses— i fins podia comprar noves senyories, com veurem tot seguit, la baronia d'Alforja sembla que portava massa problemes, de manera que l'abadessa, llavors Blanca de Santa Fe, amb el consentiment de l'abat d'Escarp, va decidir vendre tot aquest patrimoni a l'arquebisbe Pere d'Albalat, el qual el comprà el 3 de maig de 1243 per un total de quinze mil morabetins.

Hi ha encara una altra fita important en relació als Arcs, en aquest cas provinent de Guillem de Boixadors, que era casat amb Romeva dels Arcs, i que per tant era cunyat de Pere dels Arcs i de Saurina.

Aquest personatge, el 1237, va vendre a l'abadessa de Bonrepòs els seus castells de Terrés i de Fullella, amb llurs termes, pertinences i drets.

Ezequiel GORT

1 PAGAROLAS, *Història de l'antiga vila dels Arcs*, p. 36.

Aquí segueixo bàsicament aquest autor.

CORTIELLÀ, *Història d'Alforja*, PS. 21-26.

També refereix àmpliament la nissaga dels Arcs

2 DOMINGUEZ BORDONA,

El escritorio y la primitiva biblioteca de Santes Creus, p.145.

3 PAGAROLAS, *Història de l'antiga vila dels Arcs*, p. 33.

4 PIQUE, *Notícies sobre fundacions femenines cistercenques a Catalunya*, dins *I Col·loqui d'Història del Monarquisme Català*, ps. 261-262.

PIÑOL

FUSTERIA ■ MOBLES

Ctra. de Reus s/n
Tel i Fax 977 82 10 29
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT
-Priorat-

Forn de Pa

EDUARD

*Elaboració i venda de pa i
patisserie rústica
Coques de cabell d'àngel,
de pinyons, de crema, de ceba,
pastisssets, magdalenes, etc.
Tot cuit en forn de llenya.*

C/. Església, 2
Tel. 82 10 68

43360 CORNUDELLA

JOSEP CARRÉ PÀMIES

*Servei de retro i
Excavacions*

C/ del Pilar, s/n
Tel. 82 10 15
CORNUDELLA

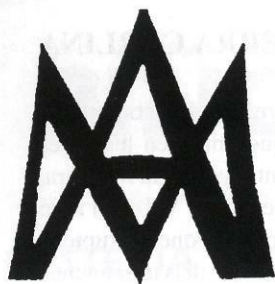
**BAR MUSICAL
CORNUDELLA**

LA MORERA DE MONTSANT I LA IIIa. GUERRA CARLINA

El mes de maig de 1872 esclatà la tercera carlinada i arreu de les comarques tarragonines s'aixecaren una gran quantitat de voluntaris que ompliren les seves partides legitimistes. Ben aviat, començaren a poblar les muntanyes de la Mussara, Mont-ral i el Pinetell i Prades tot proclamant la legitimitat de Carles VII com a rei d'Espanya. Des del primer moment, recorren pobles i comarques, zones abruptes i frondoses que els serveixen de recer i d'amagatall, a sou i manutenció dels terratinents, els quals confien al carlisme la defensa de les tradicions seculars i el manteniment dels drets que ells mateixos s'atorguen. Les gavelles es llancen alegrement a l'aventura armada amb escopetes de caça, punyals, falques o forques; tot és vàlid per defensar els seus ideals.

A final de maig i començament de juny de 1872, havien format la seva pròpia partida els cabdills-propietaris Josep A. Mestres (a) Anton del Mas dels Mestres d'Alforja; Francesc Subietes, batlle de les Borges del Camp; Josep Bové, de Falset; Josep M. Barenys, de Maspujols; Francesc Cerdà (a) Quico de Constantí; Martinet de Vilaplana; el comandant Pau Colomar; els germans Pau i Agustí Cendròs, de la Guàrdia dels Prats; Isidre Pàmies, el terrorífic Cercós de l'Aleixar, Grau de la Morera i Maties de Vall, ex-parlamentari de les Borges. Ben aviat se'ls uní Josep Agramunt, el capellà de Flix i Ramon Tresseras, el capellà de Prades; Jordi de les Borges; el general Vallés, de Tortosa i el llegendari Pere Balcells (a) el Nen de Prades. Tots aquests cabdills, fills de comarques tarragonines, dirigiren les seves partides amb tant d'entusiasme que sembraren l'angoixa i la desesperació a les ciutats liberals. Coneixedors de la topografia que trepitjaven, sorprengueren constantment les forces governamentals integrades per soldats procedents dels diversos pobles d'Espanya. Amb dots de comandament imposaren des del primer moment ordre i disciplina als seus voluntaris que reclutaven a tots els nivells de les classes socials. En pocs mesos mobilitzaren propietaris lliurats als seus ideals, pagesos descontents per les reformes agràries i per l'exclusió dels bens procedents de la desamortització eclesiàstica, seminaristes que confongueren la guerra amb una croada, nacionalistes entusiastes i convençuts que Carles VII retornaria les institucions i els furs que Felip V els havia arrabassat, treballadors gremials abocats a un procés de proletarització com a conseqüència del maquinisme i la revolució industrial. També pinxos i fanfarrons sense ofici ni benefici que trobaren en la guerra un mitja adequat per al seu desenvolupament ... així doncs una tropa capaç de les gestes més inesperades i que aconseguí immediatament admiradors entusiastes i diners per portar-les a terme.

Al final de 1874, tingué lloc un fet curiós al peu de Montsant, dins del terme de La Morera de Montsant, que demostrà una vegada més l'astúcia i l'habilitat del Nen de Prades per esquivar les tropes liberals quan es trobaven en inferioritat de condicions.

**AGRÍCOLA
MONT SANT, SL**

ESTACIÓ DE SERVEI

TALLER DE REPARACIÓ DE
VEHICLES

DISTRIBUCIÓ A DOMICILI

- gas-oil de locomoció
- gas-oil de calefacció

Comte de Rius, s/n - Tels 977/ 82 14 76 -77
43360 CORNUDELLA DE MONT SANT

Ctra. Espluga de Francolí, s/n - Tel. 977/ 86 83 54
43364 PRADES

VILÀ

MAQUINÀRIA AGRÍCOLA
I DE CONSTRUCCIÓ

*Us desitgem una bona
Festa Major*

· Vial de servei, Ctra. Alcolea, 11 · Telèfon/Fax 977 311 380 · 43206-Reus

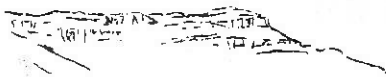
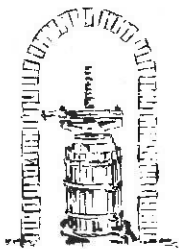
La partida del Nen de Prades havia cobrat contribució a Poboleda i es dirigia a Scala-Dei quan s'aturà prop de la muntanya per donar un breu descans als seus homes. D'imprevist fou rodejat per la tropa liberal molt superior en armes i homes. Un cop d'ull féu comprendre al Nen la gravetat de la situació. S'adonà que la partida estava totalment rodejada, sense possibilitat de sortir-se'n. Pere Balcells, sense perdre la calma, ordenà als seus homes que se situessin en columna de tres i, sentint-se observats a una certa distància, els carlins començaren a desfilar amb el trabuc al coll. Els guerrillers recorrien uns cent-cinquanta metres i desapareixien dels ulls dels seus enemics tapats per la vegetació i l'orografia del terreny, la qual cosa era aprofitada pels carlins per col·locar-se de nou a l'inici de la desfilarada i repetir l'operació. Després d'unes quantes passades la columna liberal cregué que el Nen comandava tot un exèrcit i no s'atreviren a presentar batalla. Optaren per desbloquejar les sortides i es retiraren, sense disparar un sol tret. Fou una altra victòria silenciosa del irreductible guerriller de Prades.

Del llibre de ROBERT VALLVERDÚ: *El tercer carlisme a les comarques meridionals de Catalunya*. edit. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1997.

Text cedit per Sabí PERIS
Agost 2000

RESTAURANT

Celler del Montserrat

Comte de Rius, s/n
Tel. 977 82 13 50

43360 CORNUDELLA (Tàrragona)

La Vernissícola

CASA FUNDADA EL 1943

Pintures

Decoració

Belles Arts

Manualitats

Restauració

Drogues

Productes Químics

Prat de la Riba, 35
Tel. (977) 31 63 64
43201 REUS

SAME
LAMBORGHINI
DEUTZ FAHR
HÜRLIMANN
AGRIA
TORO
MAKATO
ECHO
PARTNER

APEROS
AGRICOLAS

JOSÉ NIN, S.L.

*Maquinària Agrícola
i Jardineria*

Dr. Domènech, 12 • 43203 **REUS**
Tel. 31 38 62 - Fax 32 05 18

ANEM A FER LLENYA!

Els avenços tecnològics de la segona meitat del segle vint han comportat un canvi gairebé total en alguns aspectes de la vida humana. La difusió dels combustibles fòssils i l'extensió de la xarxa elèctrica ens han permès abandonar les fonts d'energia tradicionals. Les noves energies han aportat a les feines agrícoles i forestals una capacitat de potència inimaginable fa mig segle. Tallar un arbre es pot fer sense massa esforç i amb poc temps gràcies a les serradores mecàniques.

Els boscos continuen essent imprescindibles per a proporcionar-nos fusta, però la que ens agrada pot provenir de qualsevol indret del món. La fusta de les nostres contrades té poques sortides industrials i l'orografia del terreny en fa costosa la seva extracció. Els nostres boscos han passat a tenir sobretot una utilitat paisatgística i medio-ambiental.

A La Morera l'explotació del bosc havia estat molt intensa per això ens ha semblat recollir per escrit en aquest article tot allò que només resta en el record d'algunes persones del poble.

Del bosc se n'ha de tenir cura i s'ha de vigilar el contacte que els humans hi hem de tenir. Noves activitats relacionades amb el bosc i amb el medi s'aniran obrint pas en uns paratges naturals singulars com els que hi ha a Montsant. La gent del poble, coneixedora del terreny, s'hi hauria de poder dedicar i s'hi hauria de poder guanyar la vida, com abans ho havien fet algunes famílies de La Morera amb les activitats tradicionals.

Volem agrair, un cop més, la col·laboració desinteressada de tots aquells que ens han donat un cop de mà. Sense l'ajut moral de les persones de La Morera aquest article, continuació dels altres quatre anteriors, tampoc no hauria pogut existir. Gràcies lectors per la vostra comprensió, perdoneu les mancances o les errades que hi pugueu trobar.

1. LA LLENYA COM A COMBUSTIBLE.

Obtenir l'energia calorífica necessària per escalfar l'aigua i coure els aliments ha estat una preocupació constant en els grups humans.

Tenir una cuina per a preparar els menjars ha esdevingut un fet banal. Actualment només cal accionar un comandament per posar en marxa una font d'energia calorífica i només en el cas de fer anar un fogó de gas apareix una flama que ens permet reconèixer que aquesta és fruit d'una combustió. Cal fer un important exercici de memòria per recordar les cuines econòmiques que ja van significar una simplificació en el domini del foc per a la cocció dels aliments. Les llars de foc han esdevingut un element decoratiu present en algunes de les cases de cap de setmana que només s'encenen en comptades ocasions vistos els nombrosos inconvenients que comporten (sobretot el fum i la pols que s'escampa per les habitacions, l'atenció que cal

*Foc a terra de Cal Mateva.
(Foto cedida: Joan Ferran)*

dispensar-li per mantenir viu el foc, la reserva de llenya que cal emmagatzemar en algun lloc de la casa, la possibilitat que amb la llenya introduïm insectes no desitjats, etc.). Bastants anys enrera la llar de foc era el centre neuràlgic de totes les cases i mantenir el foc encès no era un luxe sinó una necessitat que calia vigilar amb atenció. Tot un conjunt de pràctiques sobre l'obtenció i la cura del foc que segurament es van anar acumulant des de l'època paleolítica s'anaven transmetent de generació en generació. En les nostres contrades el foc s'alimentava de llenya que s'havia obtingut del bosc o dels conreus arborícoles.

L'expressió "anar a fer llenya" no tenia el significat d'esbarjo que sovint

se li dona en el temps present. Mantenir el foc encès implicava diferents components de la família. Sovint les àvies vetllaven la continuïtat del caliu i vigilaven la cocció dels aliments que era molt més lenta que en l'actualitat. Arreplegar branquillons i argelagues que servien per revifar ràpidament el foc també podia ser responsabilitat seva; però l'obtenció de llenya per a la reserva de combustible era una activitat que estava al càrrec dels més forts de la casa.

Esporgar i podar.

A La Morera podem trobar diverses maneres d'obtenir llenya. Una de les possibilitats era aprofitar les "esporgadures" dels arbres que es conreaven, fonamentalment olivers i ametllers. Els arbres s'acostumaven a esporgar en lluna i amb això ja podia quedar assegurada la qualitat de la llenya. Segons la tradició, calia esporgar en lluna vella l'arbre que li cau la fulla i en lluna nova l'arbre que la guarda.

De la rama prima se'n feien feixos i de les parts més gruixudes se'n tallaven els buscalls. Es deixaven assecar al tros per poder-los tragar més tard amb menys esforç. Dels sarments que procedien de la poda dels ceps se'n feien feixines que anaven molt bé en el moment d'avivar o d'encendre el foc.

Les "esporgadures" dels pins servien per a dues finalitats. Els buscalls de pi es reservaven per les llars de foc. Els feixos de pi es destinaven a escalfar els forns, principalment els de pa. Les branques de pi s'enfeixaven poc després de tallades ja que eren més flexibles quan estaven verdes, s'apilaven i es deixaven assecar. Es transportaven quan la rama ja era somaia, és a dir quan començava a tenir un color ros. Per poder tragar el màxim nombre possible de feixos s'utilitzaven les escaletes

emprant una tècnica semblant a la de transportar les garbes la qual cosa permetia d'arribar a carregar-ne fins a sis. Sovint eren els mateixos forners que proposaven al propietari d'un bosc l'intercanvi de la feina de netejar-lo, tallant la rama més baixa, pels feixos que se n'obtenien.

Si els pins es tallaven amb el material provinent d'esbrancar-los es feia de manera semblant al que hem explicat anteriorment.

En algunes èpoques dels pins tallats també se n'aprofitava la carotxa. L'escorça gruixuda del pi obtinguda en la fase de pelar els troncs se separava en trossos adequats per poder-los ensacar.

Arrencar un arbre del tros.

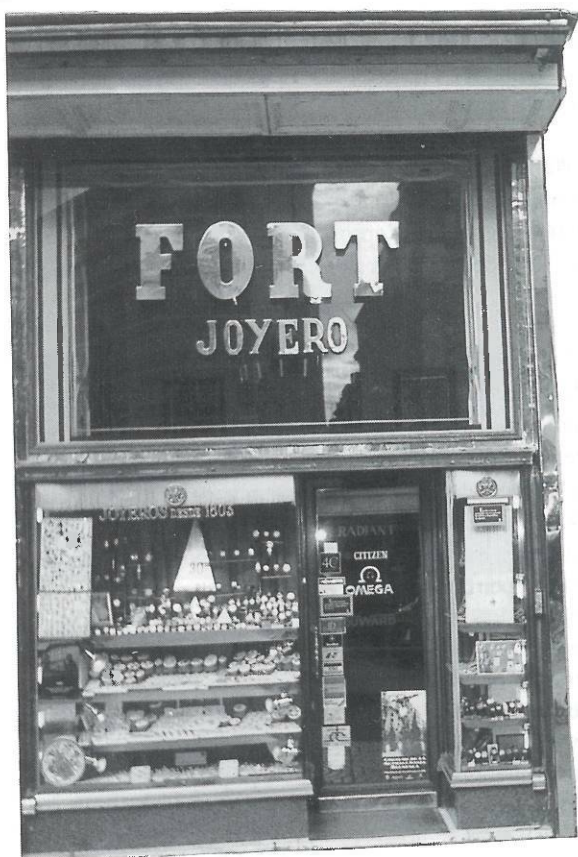
Quan un arbre conreat, s'havia de tallar també s'aprofitava per a llenya ja que podia significar un augment extraordinari i important de la reserva de combustible. Aquest tipus d'arbre s'acostumava a arrencar, la qual cosa comportava una tasca laboriosa i feixuga. El primer pas era fer un "ruedo" al voltant del tronc per tal de deixar la soca descoberta i poder tallar amb més facilitat les arrels que el fixaven al sòl. Per treballar a la zona de les arrels s'utilitzava com a eina de tall sobretot l'escarpell de l'aixada estreta o de l'aixada de boca o magall per no mossar la destal grossa que només es feia servir quan l'arrel estava del tot descoberta. Amb les arrels tallades era més fàcil fer caure l'arbre estirant amb una soga. Un cop a terra començava la feina d'esbrancar i "estrinxonar" amb la destal. Amb el destaló es tallaven buscallets i branques petites per fer feixos. El tronc es tallava amb el xorrac de dues mans a trossos que es poguessin després carregar amb l'animal. Finalment quedava la feina d'asclar amb la massa i els tascons, la soca de l'ametller o la rabassa de l'oliver.

Anar a fer llenya.

Determinades espècies del bosc, principalment les alzines i els roures quedaven reservades quasi exclusivament a l'obtenció de la llenya. Aquestes espècies creixen espontàniament en ple bosc o en indrets propers als camps de conreu: clotades, barrancades, marjades; i

*Xorracs de dues mans de Cal Mateva. Un desplegat i l'altre lligat per facilitar-ne el transport.
(F. c.: Joan Ferran)*

*A la Morera,
a vista de tronera
trobareu la joia
més preciosa:
La Pau*

FORT JOYERO

Plaça Prim, 3 - Tel. 977 34 34 53 - REUS

Després de quatre generacions de joiers, i a prop de complir els dos-cents anys, havent passat durant la seva història per guerres, per bons i mals moments, agraeix el seu suport a tots aquells que han estat, en tot moment, al seu costat.

També ens plau comunicar que s'ofereix un 30% de descompte, en cada una de les seves peces.

***Que tingueu tots Molt Bona
Festa Major!***

tenen la propietat de regenerar-se amb facilitat després de tallades o cremades en un incendi forestal. L'expressió anar a fer llenya s'aplicava amb tota propietat a aquesta tasca. Es tallaven només els exemplars que tenien el tamany més adequat per a fer buscall. El moment millor per a tallar-los era a l'estiu i si es volia que al cremar donés un bon rendiment calorífic calia vigilar també la lluna.

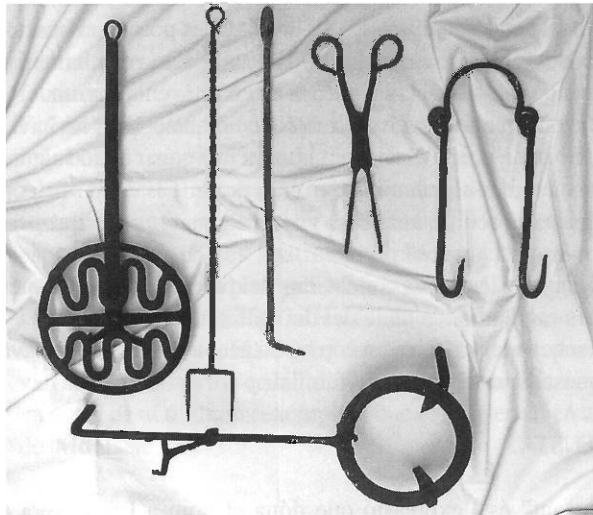
La llenya es deixava assecar al tros fins que era somaia, facilitant d'aquesta manera el transport ja que en aquest procés havia perdut part del seu pes. Per aprofitar al màxim el viatge de tragar la llenya que s'havia de fer a bast s'utilitzava la pràctica de lligar amb les bagues un tronc gros de la llargada d'un buscall a cada costat del bast. Al damunt s'hi anaven apilant buscall cada cop més prim fins arribar a cobrir tot el bast. Aquesta mena de pila piramidal es lligava per sobre amb la sogà. La introducció dels ganxos, com a complement del bast, va comportar una renovació de la tècnica del transport de la llenya.

Si convenia asclar els troncs massa grossos s'hi dedicava algun dia que fes mal temps i no es podia anar al defora.

Característiques del foc a terra.

Ens ha semblat que recordar les característiques de les llars de foc ens permetria comprendre amb més facilitat els condicionants que havia de tenir la llenya.

A la llar de foc se li solia reservar una habitació per ella mateixa. Alguns dels focs a terra tradicionals tenien unes dimensions força més grans que els que es construeixen en l'actualitat. Acostumaven a situar-se arrecerats a una de les parets i per protegir

Ferros del foc de Cal Federico. D'esquerra a dreta: graelles, torradora, atidor, molls, lleves.

Baix la mossa amb la forquilla que aguantava el mànec de la paella. (F. c.: Joan Ferran)

aquesta de l'acció constant del foc s'hi posava una planxa decorada de ferro colat.

Alguns focs disposaven d'una soleira que estava una mica aixecada del terra. La fumera de campana baixava del sostre i tenia una forma semblant a una piràmide que descansava sobre cabirons de fusta. L'altre tipus de fumeres que es trobaven al poble tenien una forma més estreta i s'aguantaven directament a la paret per mitjà d'unes rajoles

que donaven forma a la boca. La xemeneia estava situada a una alçada que permetia fàcilment el pas d'una persona acotxada i tenia una superfície de boca superior a l'espai de terra destinat a zona de foc.

Els dos buscallls que mantenien el foc encès tot el temps, se situaven encaratats i alineats de forma paral·lela a la paret del fons i tal com s'anaven consumint s'anaven acostant. Per tal de mantenir-los inclinats unes pedres del foc, de forma plana i allargada, situades perpendicularment a la paret del fons ajudaven a enlairar-los per l'extrem més allunyat del caliu. Una volandera de ferro de forma semicircular o rectangular aguantava les brases i la cendra al voltant del punt de combustió i evitava que caiguessin fora de la solera. Tot un conjunt d'elements característics complementaven la llar de foc: els cremallers que penjaven del fumeral i permetien de sostenir els calders damunt del foc, les llesques ajudaven a penjar les olles als cremallers. Si la cocció havia de ser molts més lenta s'utilitzaven els tupins que per evitar que es tombessin es protegien amb els ferros d'aguantar els tupins, de forma semicircular de cantell. No acostumaven a faltar, encara que la seva funció fos complementària les graelles, la mossà, les torradores, els molls, la pala, el bufador.

Tradicions relacionades amb la llenya: el tió.

La preparació d'aquesta festa tan esperada pels més petits i també pels més grans de la casa podia començar ben abans de Nadal amb l'arribada a la casa d'un buscall ben gros amb concavitats suggerents. La frase: Aquest servirà pel tió, ja indicava el seu destí premonitori.

La vida del tió era més curta que en l'actualitat. La nit de Nadal es posava el buscall destinat a fer de tió a la vora del foc sense encendre'l. Els nens li donaven un menjar semblant al que es preparava per als animals de la casa i se n'anaven a dormir.

Quan els infants es despertaven, comprovaven amb satisfacció que el tió s'ho havia menjat tot. El matí del dia de Nadal, abans d'anar a missa, es feia cagar el tió seguint el ritual que s'anava transmetent de generació en generació. Els nens un cop comprovats els efectes màgics del seu tió anaven a visitar els parents més propers per participar també de les seves "cagades".

Els més petits trobaven mig amagades en les concavitats del tió els dolços i algunes de les menges que feien més esplèndida la taula del dia més senyalat de l'any.

La vida del tió finia lentament en el foc a terra un cop havia acabat de cagar i donava una escalfor especial en aquest dia de recolliment familiar.

2. L'EXTRACCIÓ DE LA FUSTA.

"Anar a tallar pins a Montsant" és l'expressió que dona el nom a La Morera a l'activitat d'extracció de la fusta amb una finalitat diferent a la de fer llenya. Tradicionalment podem distingir dues menes de feines. La destinada a satisfer una necessitat puntual de fusta per a obrar, que podia estar relacionada amb la construcció d'una casa o d'un corral o d'una pallissa o la renovació d'algun element constructiu

que s'havia deteriorat com per exemple un cairat corcat. L'altra activitat tenia una finalitat més comercial i consistia en proporcionar matèria primera a l'artesania o a la indústria que necessitava fusta en més quantitat.

La primera activitat de caràcter molt més esporàdic la podia practicar qualsevol persona del poble i acostumava a seguir puntualment les tradicions que es coneixien sobre el moment i les tècniques que permetien una millor conservació de la fusta. Així es vigilava de tallar els pins en la lluna nova d'advent i es deixaven al bosc fins que la fusta estigués ben seca. A la majoria de les cases tenien les eines necessàries per aquesta activitat, ja que per altra part les utilitzaven per fer llenya.

Característiques de l'explotació forestal.

L'extracció de la fusta com una activitat d'explotació del bosc tenia la seva tradició a La Morera. Algunes de les cases del poble s'hi havien especialitzat i alguns homes que anaven a jornal hi dedicaven una part important del seu temps en determinades èpoques de l'any. En aquesta activitat manava més el benefici econòmic i no es podien seguir tant les tradicions.

L'espècie explotada per excel·lència era el pi escarrassó, també dit pi negre. Es troba sobretot a Montsant i es caracteritza per la rectitud del tronc principal i per la poca presència de brancatge gruixut a la part baixa. Els més grossos i rectes s'utilitzaven per a fabricar bigues. Els no tan grossos i de mida igualada es convertien en cairats de trespol.

Els troncs d'alguna savina de les grosses també s'havien utilitzat per a fabricar elements de construcció de mida més curta com biguetes, llindars de porta o de finestra, etc.

Una altra espècie de pi, el blanc, va ser explotat sobretot com a fusta per a la fabricació d'embalatges; encara que alguns exemplars també es podien destinar a l'elaboració de cairats. Els boscos de pi blanc estaven situats sobretot a les zones més baixes, properes al poble i per tant d'accés més fàcil.

Altres espècies també van ser explotades en moments puntuals de gran demanda de fusta i sovint van comportar la desaparició dels exemplars més significatius. Són espècies que en les nostres contrades es presenten de forma aïllada i sovint relacionades amb la presència dels humans. Així alguns exemplars grossos d'aubins i de xops van ser tallats a les fondalades més humides, com els que estaven al Barranc de l'Horta. Els troncs dels noguers centenaris presents en diferents indrets van acabar convertits en la fullola que s'utilitzava en la decoració de mobles. Aquest va ser el destí d'alguns exemplars que es conservaven a les Falles i a d'altres indrets de Montsant.

Tallar pins.

El primer pas d'aquesta activitat d'explotació forestal consistia en comprar els pins del bosc. En aquesta transacció s'havien de posar d'acord el propietari i el marxant de fusta sobre la quantitat d'arbres que es volien tallar i sobre el preu que es volia convenir. Els arbres que es tallaven havien de tenir una mida determinada. A l'alçada

US DESITGEM BONA FESTA MAJOR

FORN ARTESÀ

JOAN PERE CAMPIÑA

Plaça de la Vilà, 13 • Tel. 977 82 10 80
CORNUDELLA DE MONTSANT
PRIORAT - TARRAGONA

BAR JUNCOSA

Josep Ma. Dols Argany

ENTREPANS
I
TAPES VARIADES

Pla de l'Església, 5 • Telèfon 977 82 10 38
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT (Priorat)

*Destrels de Cal Merlo. Peladora,
destral, destral de mitja lluna, destraló.
(F. c.: Joan Ferran)*

de les espatlles d'un home; havien de tenir un diàmetre superior a dos pams i, per tant, no es podien encerclar amb les dues mans.

Per a tallar els arbres s'organitzaven colles de dues o tres persones que es repartien la feina. Els talladors de pins podien anar a jornal si el marxant volia organitzar personalment la feina; però la pràctica més generalitzada era anar a preu fet, és a dir, a tant el pi. D'aquesta manera eren els mateixos de la colla els qui decidien com s'organitzaven.

Primer de tot, amb la destral, es netejava l'escorça de la part baixa del tronc. A continuació i a cops de destral es tallava el tronc per un dels costats fins arribar ben a prop del centre. Es feia la mateixa feina pel costat oposat i

finalment es tallava un dels costats perpendiculars. Per fer caure l'arbre només calia tallar suaument el quart costat restant. El pi que havia seguit aquest procés s'havia tallat a quatre cares. Quan el tronc ho permetia es tallava només per tres costats. Un cop abatut l'arbre calia esbrancar i tallar la capçina. El domini de la destral permetia als professionals enllestir la majoria de les feines amb aquesta única eina. El xorrac de dues mans només s'utilitzava per a tallar troncs molt gruixuts i el destraló es feia servir molt poc.

L'última cosa que es feia era pelar el tronc. Darrerament aquesta feina es feia amb la peladora, una eina que permetia treure amb certa facilitat l'escorça.

Els troncs es deixaven assecar al mateix lloc on s'havien tallat durant dos o tres mesos. Si es volia evitar que la fusta es badés, aquest procés s'havia de fer en les èpoques de menys calor.

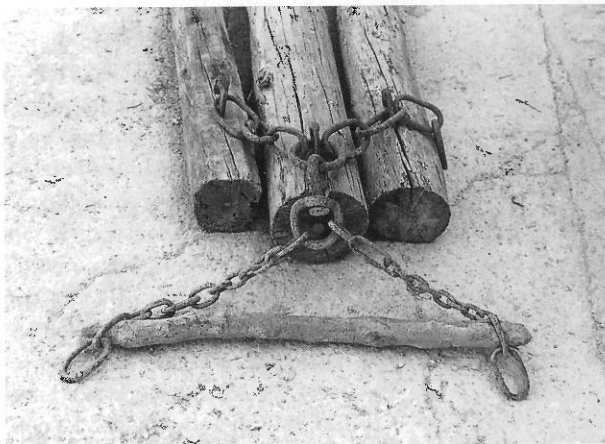
En condicions normals, un home podia enllestir cada dia de feina entre quinze i vint pins.

Baixar els troncs.

Només quedava baixar de Montsant els pins tallats. Aquesta feina es feia a "l'arrastro", es a dir arrossegant els troncs fins deixar-los en el lloc on es carregaven; antigament en carros i més modernament en camions.

Eren necessaris l'animal, els tirants i el matràs per un cantó i l'argollat i els claus d'arrastro per l'altre.

L'animal podia arrossegar una càrrega limitada en funció del pendent i de l'estat del camí. La primera cosa que calia fer era desemboscar, es a dir arreplegar els troncs que havien quedat escampats pel bosc. L'animal podia arrossegar entre un i dos troncs quan calia pujar fins a la Serra Major. En aquest indret s'anaven amuntegant fins

obtenir el nombre convenient per poder-los baixar. En el camí de baixada l'animal en podia arrossegar entre quatre i sis. Els pins s'acostumaven a baixar pel camí de Montsant. En el Racó de les Marrades i en el Pla de la Canal calia espenar els troncs, ja que les giragonses del camí no permetien la maniobra normal de l'arrastro.

*Eines de l'"arrastro" de Cal Mateva.
Simulació on s'observen matràs, argollat i
claus d'"arrastro". (F. c.: Joan Ferran)*

la forma com havien estat tallats ajudava a fer-los lliscar quan topaven amb algun obstacle. Proper a l'extrem es clavava un clau específic per aquesta feina. L'anella més grossa de l'argollat servia per subjectar el clau del tronc central, les altres anelles permetien subjectar els claus dels altres troncs de forma que no s'encavalquessin els uns amb els altres. Fent regular l'animal s'enganyava el ganxo giratori del matràs a l'anella grossa de l'argollat.

La feina de baixar els troncs requeria una bona destresa per part del traginer ja que a part de fer arrossegar la màxima càrrega possible a l'animal calia vetllar acuradament per la seva integritat, vigilant especialment els possibles cops a les potes de darrera.

Els troncs s'arrossega-ven pel cap gros, ja que

3. L'ELABORACIÓ DEL CARBÓ.

La Neus Miró va escriure un article titulat "Carboners i carboneres" que es va publicar en el llibret de la Festa Major de l'any 1993. En ell es tracta de manera específica l'abast d'aquesta activitat a La Morera.

Ens ha semblat de resumir-lo una mica per tal de donar unitat al tema que tractem aquest any. Ens hem permès d'ampliar alguns detalls. Us aconsellem la seva lectura per tal d'aprofundir en els aspectes que aquí només s'enumeren.

Encara que "fer lo carbó" no sigui una de les activitats primordials d'un poble

dedicat sobretot a l'agricultura, podia assegurar un complement econòmic a algunes famílies. La producció que se n'obtenia estava destinada fonamentalment a l'exterior i servia per alimentar els brasers i les cuines econòmiques.

El carbó es feia sobretot de la llenya de les alzines i de les carrasclles. Quan es volia carbonejar un bosc que no era propietat del carboner aquest comprava els arbres a l'amo del terreny. Es podien donar dues possibilitats: comprar les alzines i carrasclles abans de tallar-les, convenint el preu segons la quantitat d'exemplars que s'estimaven a ull; o bé cobrant una quantitat determinada, a tant la càrrega, un cop enllestida la feina.

Els llocs on es carbonejava estaven dispersats per les diverses zones on es concentrava prou quantitat d'aquesta mena d'arbres i on era relativament fàcil d'arribar-hi amb els animals. Es poden trobar fàcilment les restes d'alguna carbonera en fer excursions pels voltants del poble o per Montsant. La plaça, poc o molt arrodonida, lliure encara de vegetació i amb partícules de carbó escampades pel terra ens permeten identificar-les.

El tipus de carbonera tradicional en les nostres contrades era la que es construïa apilant els buscalls horitzontals i donant al conjunt la forma d'una manxa. Els carboners forans que van venir els anys cinquanta en canvi les feien del tipus rodona.

Les feines que comportava l'elaboració del carbó eren: fer la plaça, tallar la llenya, apilar-la de gruixuda a prima, tapar la pila amb feixos de fulles i rames d'alzina, cobrir la carbonera amb terra, encendre i vigilar el foc, tapar quan el foc ha arribat a tots els indrets, "reescaldar", desfer la carbonera un cop s'ha deixar reposar, escampar el carbó per tota la plaça, omplir i pesar els sarrions, lligar-los i baixar-los. La feina de tallar la llenya que és la que demanava més temps s'acostumava a fer força abans de preparar i encendre la o les carboneres.

Per baixar el carbó fins al poble es podien arribar a fer tres viatges en una jornada. D'una carbonera se'n podien obtenir entre quinze i vint càrregues.

L'activitat de fer carbó comportava per a les colles de carboners un contacte intens amb la muntanya, ja que per aprofitar el temps al màxim feien vida prop de les carboneres. Sovint alguna de les innumerables coves o baumes que hi ha a Montsant els servia d'aixoplug, fins i tot de llar provisional. Les estades de les colles foranes eren llargues, aprofitaven quasi tot l'estiu, sovint de maig a setembre, ja que el bon temps i la durada del dia els permetien de treballar millor. El contacte amb la resta del món i l'abastiment de les provisions l'acostumava a assegurar el tragner que tenia cura de baixar el carbó al poble.

4. ALTRES APLICACIONS.

Dels arbres no conreats se'n podien obtenir també utilitats que no precisaven la intervenció directa d'un artesà coneixedor de la fusta.

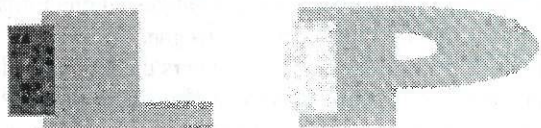
Bona part de les eines de fusta que els pagesos necessitaven se les fabricaven directament ells mateixos gràcies als coneixements que tenien de les propietats de

DAVID PORQUERES

CANSALADERIA QUEVIURES

C/ Església, 19 • Tel. 82 10 83
CORNUDELLA

C O M E R C I A L

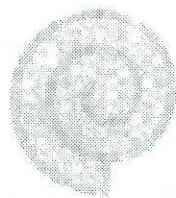

E L E C T R Ó N I C A

LL. PORQUERES
Dep. Comercial

Cr. Mossèn Rifort i Faus, 23
Tel. 977/ 218714 Fax. 977/ 24 37 22
43002 TARRAGONA

CENTRO
ASISTENCIA
POSTVENTA

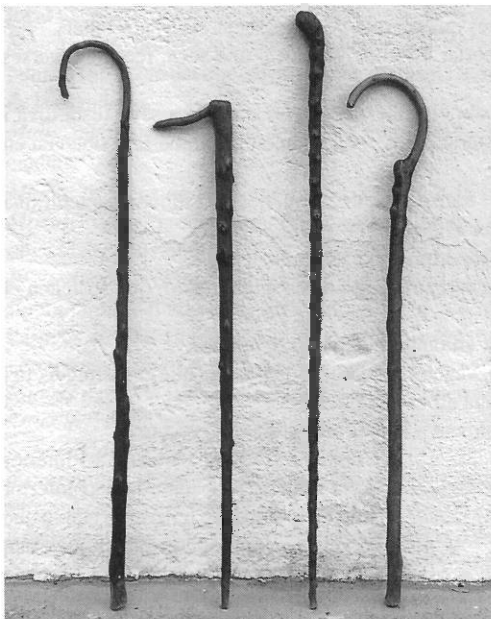

T E L Y C O
GRUPO TELEFÓNICA

les diverses menes de fusta.

Els "mànics" de les aixades es preparaven a partir de llucs de carrascles que fossin de peu. Aquests pugen ben drets i són prou resistents per poder fer alçaprem. Calia tallar el "mànic" en lluna nova i deixar-lo assecat a casa dos o tres anys abans de donar-li la forma definitiva adequada a l'eina que s'havia d'emmanegar.

Les closses, bastons de caminar, també s'acostumaven a fer a casa. Molt més

*Closses de La Morera. D'esquerra a dreta:
les dues primeres de savina, la tercera
d'un lluc d'oliver i la última de lledoner.
(F. c.: Joan Ferran)*

habituals del que ho són en l'actualitat a prop de les entrades de totes les cases n'hi havia una bona col·lecció. De les branques dels lledoners presents a les barrancades humides, o d'altres arbres de fusta flexible com els freixes, se'n feien els bastons llisos acabats a la part superior amb una forma arrodonida. Els bastons amb nusos que solien tenir un agafador perpendicular a la part superior es feien a partir de les savines que creixien espontàniament als costers del poble.

Els cavallets de collir olives es feien amb les barres de pi que proporcionaven els exemplars primis i joves que creixien ben rectes. Els exemplars de boixos ben vells, com ara els que es poden trobar encara al Racó dels Boixets, servien per tallar els semalers que havien

de ser alhora resistents i flexibles. Aquesta mena de fusta assegurava també una llarga perdurabilitat.

La presència en algunes contrades aïllades d'alzines sureres podia permetre l'obtenció de petites quantitats de suro en escorçar-les. Tenim constància de l'explotació d'un grup d'aquests vegetals al Barranc de Comadecases al terme de Poboleda.

Els feixos de branques d'oliver obtingudes després d'esporgar-los es donaven com aliment a les cabres en les èpoques d'hivern en que es feia impossible de treure-les a pasturar.

Les enramades han estat presents al poble en més d'una ocasió. En les Festes Majors de fa molts anys, les parets del recinte de ball de la plaça estaven fetes amb branques verdes de xops o d'aubins o de savines. En altres ocasions quan es guarnien els carrers del poble amb motiu d'algun aconeteixement especial, s'anaven

a tallar branques d'arbres o arbustos que mantinguessin la ufana com els teixos, els boixos o els marfulls.

Vocabulari.

Alçaprem: barra rígida que a la manera d'una palanca serveix per a alçar i desplaçar objectes pesants.

Argollar: nom donat al conjunt de cadenes que serveix per arrossegar els troncs tallats.

Asclar: estellar, fer estelles grosses. Esberlar un tronc gruixut o una soca, fent-ne diverses parts.

"Aubins": nom local amb que es coneixen els àlbers (*Populus alba*). La seva fusta tova i lleugera és utilitzada en ebenisteria i fusteria per a peces lleugeres. També se n'obtenen en facilitat xapes.

Buscall: tros de llenya. Per facilitar-ne el transport amb cavalleries acostumaven a tenir una llargada de 80 a 100 cm i un gruix superior al canell.

Cabirons: bigues mitjanes o petites que suporten una càrrega lleugera.

Cairats: bigues petites, sovint proveïdes de caires (acabats en angle recte), que sostenen el trespol i les teulades.

Capcina: part superior d'un arbre acabat en punta.

Carrasclès: (*Quercus ilex* supsp *ballota*), vegetal subespècie de l'alzina que es distingeix pel color de les seves fulles i per la seva forma arbustiva.

Carrotxa: escorça de pi, s'aplica especialment a la part més gruixuda i escatosa.

Cremallers: Cadena situada a l'interior de la fumera, acabada a la part inferior amb unes barres de ferro amb ganxo que serveix per penjar-hi recipients que s'han d'escalfar al foc.

Desemboscar: treure del bosc a carní la llenya o els arbres que hom hi ha tallat.

Enramades: cobert o paret fet amb rames entrelaçades. Guarniments fets amb rames.

Esbrancar: tallar, arrencar, esqueixar les branques d'un arbre.

Escarpell: tallant, a manera de destraleta, que forma part del ferro d'un magall o d'altres eines semblants, i està situat a la banda oposada a la fulla principal.

Espenar: forma local d'espenyar. Estimbar, fer caure d'una certa altura.

Esporgadures: forma local d'esporguims. Branques tallades d'un arbre en esporgar-lo.

Estrinxonar: forma local d'estrinxolar. Esbocinar.

Feixines: feix de sarments. Lligat ben

Cremallers i calder de Cal Federico.
(F. c.: Joan Ferran)

estret i d'una forma peculiar, s'utilitzava per encendre o revifar el foc. També s'utilitzaven per a fer formiguers.

Fumera: nom aplicat a la xemeneia.

Lledoners: (*Celtis australis*), arbre caducifoli, espontani o introduït pels humans. La fusta blanquinosa i flexible és emprada en la fabricació d'estrís agrícoles.

Lleves: ganxos units per la part superior amb una barreta de ferro en forma d'arc que serveixen per a aguantar les olles per les nanses, penjant-los dels cremallers. També s'utilitza la forma local llèvens.

Matràs: nom donat a la barra de fusta que uneix els tirants pel darrera de l'animal. Serveix de punt de subjecció del que cal arrossegar al mateix temps que protegeix les extremitats posteriors de la cavalleria.

Molls: instrument en forma de tisores, amb dues làmines preparades per poder pinçar objectes calents.

Mossa: trespeus de ferro emprat per a sostenir la paella quan s'utilitza al foc a terra.

Mossar: oscar, produir-se un buit en la línia de tall d'un instrument tallant al colpejar un objecte excessivament dur.

Pi escarrassó: (*Pinus nigra* supsp *salzmannii*), pi de fins a 25 m d'alçaria, de capçada de figura piramidal i de color verd fosc, d'escorça d'un gris brunenc fosc, de fulles geminades, llargues de 10 a 15 cm, i de pinyes petites, estretament ovoides. Es fa a la muntanya mitjana i en terreny calcari.

Rabassa: part de la soca d'un arbre o arbust coberta per la terra, de la qual arrenquen les arrels.

"*Ruedo*": rodal, espai vagament circular.

Sarrions de carbó: grans recipients independents fets d'espert. Proveïts a la part superior d'un conjunt d'anes que permetien el pas d'una soga que els feia tancar. Cada un dels sarrions pesava uns 5 kg i havia de contenir uns 60 kg de carbó. Se'n carregaven dos alhora, un a cada cantó del bast, de manera semblant a com es feia amb les portadores.

Savines: (*Juniperus phoenicea*), petit arbre perennifoli de fins a 8 m d'alçària, sovint en estat arbustiu. Creix en roquissars i alzinars esclarissats.

Soca: part del tronc d'un arbre o arbust pròxima a les arrels. Quan es talla un arbre s'aplica a la part del tronc que resta amb les arrels.

Somaia: forma local de somalla. A mig assecar.

Tascons: peces de ferro en forma de prisma amb dues de les seves cares formant un angle diedre molt agut. Serveix per a esberlar fusta.

Xorrac de dues mans: forma local de xerrac. Serra de fulla ampla i gruixuda de grans dimensions, amb dents simètriques que tallen en els dos sentits del moviment, proveïda de dos mànecs, de manera que és manejada per dos homes.

Joan FERRAN i Ramon SABATÉ

Agost 2000

HOSTAL-RESTAURANT

Populetus

C. Raval, 16 - Tel. 977 82 70 10

43376 POBOLEDA (PRIORAT)

POPULETUS G mail.seric.es

Josep
Ferrando
Gañisà

PINTOR - DECORADOR

C. Carme, 15 - Tel. 977 82 70 45 - 43376 POBOLEDA

*Instal.lacions
tècniques*

MONTMAR

Lluís Peña i Josep Ferrando

*Instal.lacions elèctriques • Instal.lacions d'aire condicionat
Instal.lacions de calefacció • Instal.lacions de fontaneria • Instal.lacions de gas*

C. Gral. Moragues, 113 - Tel./Fax. 977 31 41 02 Reus
Mòbil Lluís: 609 74 87 12 - Mòbil Josep: 629 71 12 26

UNA ASCENSIÓ AL PEDRAFORCA

Pel juny de 1986, gent de Reus i de la comarca del Baix Penedès férem una excursió al Pedraforca. Els més joves farien el Pollegó Superior escalant les canals que baden la cara nord, mentre que els altres seguiríem fins al cim per la balma de les Orenetes, la canal del Verdet i la cresta superior. Allí dalt enllaçaríem uns i altres i plegats faríem el descens per l'Enforcadura, la tartera i el camí que, de biaix, va fins a la Jaça dels Prats, on hi ha el refugi. Estàvem a 1640 m. d'altitud.

Els de claus i corda sortiren de l'escalada amb èxit, però, d'entre els altres, la meva esposa i jo ens havíem hagut de retirar a la meitat de l'itinerari. Això feia que d'aquella excursió en servéssim un mal record, i que volguéssim trobar nova ocasió per a treure'ns el mal gust. Aquesta es presenta quatre anys després.

L'allotjament el tenim en un hostel prou confortable, a curta distància de Saldes. Contactem, a mitja tarda, amb un amic també de Reus i que es dol d'una torçada de peu que demà li impedirà venir amb nosaltres al Pedraforca. Mala sort. Havíem de fer l'excursió el Josep M. Zapater, el Ramon Ferré, el Josep M. Pascual, la Magdalena i Jo, i l'accidentat, el Joan M. Vilella. Sentim que aquest no ens pugui acompanyar i per a consolar-lo li proposem que pugui fins al Refugi Estasen a retrobar-nos finalitzada la cursa.

Donem un tomb pel poble. Veig Saldes, a 1.213 m. molt canviat, amb l'imatge tradicional descolorida. Cal Ramonet té un aire nou, cal Carinyena és clausurat, no encerto a veure gent del país ... Comprem pa i el Ramon un fuet, que s'emporta sota el braç tot ballant-li el cordó amb la xapeta, del fabricant del berguedà, a l'aire. El capvespre ens va sorprendre de nou a l'hotel, a una terrassa marginada de roures i de flors, discutint l'estratègia de l'ascensió. Observo el cel i auguro als companys una bona diada per demà. Asseguts cara al Pedraforca, veiem com el sol rodola cresta avall fins al Collell, a sota del Cadí, canviant la blavor de la celistia per un roig com de gerd madur. Retalls de núvols fan camí cap al mar llunyà, com si tinguessin pressa per a fer-hi una capbussada. A l'interior de l'hostal sopem en una llarga taula, separats de la resta de la clientela. En acabat, una volteta calmosa per la rodalia ens fa prendre un bany de suc d'argent, gràcies a la lluna que avui li escau la fase plena. El Ramon i jo, amb el cap enrere, parlem d'astronomia. Damunt del llit, amb el finestral esbatonat perquè fa calor, l'astre de la nit m'incideix al rostre. Plaentera sensació, que em fa recordar d'altres plenilunis de joventut. Records i records ...

Iniciem l'excursió quan tot just s'hi veu, acompanyats d'una albada amb olor d'alfals tendre, d'aquell al que hi revolten papallonetes blaves. Sembla que el bon temps no ens abandonarà en tota el dia. D'aquella nuvolada del capvespre d'ahir, no se'n veu ni rastre. Fent la pujada a l'Estasen, el Pascual ens conta que no ha dormit gaire, i jo penso que ahir vam sopar massa.

A la fonteta de la jaça fem provisió d'aigua. Indico la ruta a seguir i deixo el guiatge al Josep M. Zapater. El Ramon i jo ens fixem en la varietat de plantes que margina la senda a banda i banda, i el Josep M. Pascual, que porta un bastó d'esquí fermat a la

motxilla com un parallamps, va l'últim, una mica absent com sempre, i només torna al mon així que se li marca un contrallum amb possibilitats fotogràfiques. La Magdalena i jo tanquem l'Excursió. Vaig fent camí només pensant en assegurar el propòsit de la cursa, que no és d'altre que el d'aconseguir el Pollegó Superior del Pedraforca. Recomano caminar pausada però regularment; tenim tot el dia i fa bon temps.

La Magdalena es queixa de portar massa càrrega a la motxilla. Amb brusquedat li crido frases d'ànim. El coll del Verdet ja no s'escau gaire lluny i allí és on he pensat esmorzar. El Josep M. Zapater, bastant distanciat, tira fotos cap a nosaltres. Abans del coll del Verdet el Ramon Ferré sent certa basarda a l'haver de transitar per un estret corriol amb timba en un costat i el Pascual es queixa dels genolls. Si sabéssiu el que encara teniu pel davant ... ! Coll del Verdet, 2.220 m. d'alçada, esmorzem a cavall de la roca i de l'herbei, amb Gósol i el Gresolet al capdavant d'unes fondalades que fan impressió. La panxa del Pascual sembla una mica revoltada i corre a parapestar-se al darrera d'unes roques. Ni un terbolí no empastifa la blavor del cel. Cafè per a seguir amb nervi, closa de les motxilles i tornem-hi.

En entrar a la canal faig les advertències de rutina, amb veu alta perquè també ho escoltin uns que no venen amb nosaltres i que ens passen al davant: "*Si cau una pedra, crideu; enfileu-vos poc a poc, tres punts d'anclatge ...*"

La Magdalena fa fotografies i procura oblidar el vertígen. Un parell de pisos més amunt el Zapater també prem l'obturador. Jo vaig pujant i vetillo al Ramon Ferré i al Pascual. El Ferré, content, em comunica que ha superat aquella temença que l'envaïa a la vora del Coll del Verdet. Sembla que el Pascual, que segueix el darrer, estigui concentrat en la grimpada, que porta a cap sense dificultat.

Amb poca estona hem trescat la Canal del Verdet i som a la carena, cresta que ens ha de portar fins al Pollegó Superior. Pels qui encara no coneixien aquesta muntanya són moments d'èxtasi, que no deixen d'exterioritzar. En assolir la depressió de la Grallera, endevino en els rostres del Ramon i del Pascual com a una ombra d'angoixa, alhora que la Magdalena demana un ajut al Zapater que, realment, no precisa. Procuro crear una nova escena i ho aconsegueixo, encara que poc abans de finir la grimpada el Josep M. Pascual es deixa anar a sobre d'un roquer tot i prodigant-se un espasmòdic massatge a les dues cames: "*Els genolls, els genolls !*" sospira. "*Per a res del món no et quedis assegut*" li dic. Em creu i continua ascendint bé.

El cim, 2497 m. d'alçada. Gent i més gent. Fotos de record i felicitacions d'uns i altres. La Magdalena s'ha tret el solatge de la vegada anterior: restem tots ben contents. Una petita explosió, pacífica, fendeix l'aire. Un rajolí de cava corre cap baix a Gósol per dintre d'una canaleta, mentre nosaltres, amb els gotets vessant escuma, celebrem l'haver guanyat el punt més alt del Pedraforca.

Decidim davallar. Repentinament, faig unes tombarelles i caic a sobre de la roca pelada, vora d'un estimball. He badat, no mirant on posava els peus i ho he pagat amb una regular ferida al genoll dret, i un bon cop al braç contrari. La Magdalena i els

altres ho han vist sense poder fer-hi res. El Ramon s'ha adonat que jo, tot i haver perdut l'equilibri, he aconseguit tocar terra com he volgut.

Davallant, arribem a l'Enforcadura. Reposem una estona i el Zapater em frega la ferida amb una tovallola sucada d'alcohol, i amb l'oxidació s'ha anat tornant negra i comença a inflar-se.

Anem tartera avall. El Zapater, lleuger, de tant en tant ens atén. Jo baixo poc a poc, estalviant cama tant com puc. El Ramon em precedeix una quarantena de metres i veig com tracta d'evitar alguna testarrada, aixecant força pols. La Magdalena, pels meus voltants, es mou amb soltura. Tanca el Pascual, servint-se del bastó parallamps, que li fa de tercera extremitat. Es nota que li fan mal els genolls. El que jo m'he lesionat ja es mostra escandalosament abonyegat.

Connectem amb el bon camí que pel peu dels cingles i entre bosc porta al refugi Estasen, i fem conversa amb unes dones que diuen esperar llurs marits que també han pujat al Pedraforca. Indico als companys que fins a la Jaça dels Prats només hi hem de posar uns vint minuts. Com que marxem planerament demano al Ramon Ferré i al Josep M. Pascual les impressions que han tret de l'excursió. Tots dos, exultants, se senten satisfets de l'esforç que ha calgut fer. Menys mal, beneït cansament... !

Som al refugi, després de sis hores d'haver-lo deixat. A l'ampar del casal bevem un refresc i a mi se m'acuden els cims que la Magdalena i jo hem assolit i els pocs que ja ens queden a l'abast. Tinc el Ramon Ferré llànguidament redossat a la paret migdiencia del refugi. No diu res però pensa. Sé que ho fa perquè quan alguna cosa li agrada la desgrana i la desuca en silenci. El Josep M. Zapater, esquemàtic i fred es pregunta a qui podrà traspasar els coneixements de muntanya que la meva generació li ha ensenyat, doncs el jovent no sembla tenir massa apetències de fer cims... El Josep M. Pascual resta dempeus, sensible i allunyat, qui sap si assajant versos referits a canals, contrallums i genolls adolorits. La Magdalena s'ho ha passat bé, amb els remugs de costum, però, com sempre, s'ha sortit d'entrebancs.

Una garba de temors i de roques, d'angúnies i d'abims, però també de bellesa i de goig restarà a l'arxiu de tot allò que mai no s'oblida.

I acabo aquesta excursió amb uns versos del Ramon Ferré, al·lusius a la pujada al Pedraforca; el millor premi que jo he trobat com a paga del meu guiatge:

"Pedraforca, // gegant de roca,
amb la tartera esguardes el sud, // amb el pedregam vigiles el nord,
amb els teus isards vigiles la terra, // amb els teus pins ens recordes el verd"

Ramon QUADRADA

Juliol 1990

Excursionistes:

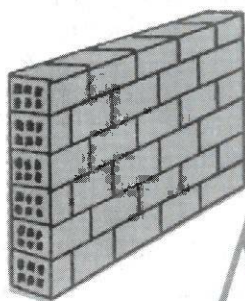
Magdalena Monteverde, Josep Ma. Zapater, Ramon Ferré, Josep Ma. Pascual

PLANXISTERIA - PINTURA

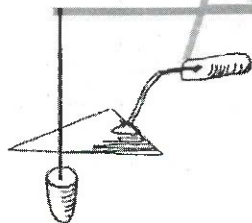
TOSET

CAMÍ DE VALLS, 76 Tel. 34 11 62
REUS

CONSTRUCCIONS

GAPIT FRANQUET I SERRADELL

Construccions, reparacions i
tota classe d'obres en general

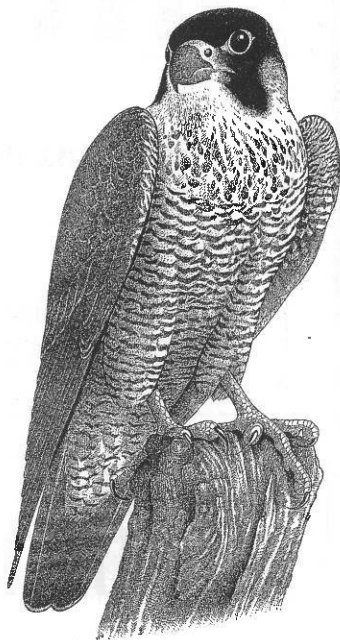
C/ de la Ciutadella, 1 ■ Tel. 977 82 72 04

Tel. mòbil: 629 90 92 66

LA MORERA DE MONTSANT

EL BANDOLER DEL MONTSANT

Em trobo aguantant a dalt d'un vell arbre que va créixer tot fent equilibris al cingle de la Falconera. No hi ha un lloc millor per mirar i no ésser vist; no hi ha lloc millor per als grans amants de les alçades; no hi ha lloc millor per un bandoler com jo.

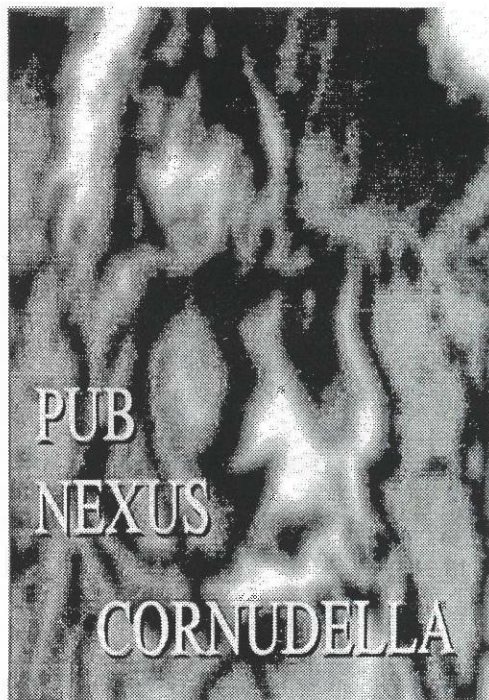

Falcó (Falco peregrinus).
(Cedit: Joan Barrul i Isabel Mate)

Car si, senyores i senyors, nenes i nens: em dedico a la noble professió de bandoler. Tal com si fos un cavaller del segle XVI o XVII - meitat senyor, meitat lladre de pas - assetjo els viatgers susceptibles de ser desplomats. I tot des d'aquí, dalt de la meva atalaia d'immillorable panorama. Just sota les meves urpes s'obre un tallat vertical d'uns 150 metres. Als peus d'aquesta colpidora paret es troba el meu territori de cacera. El sol s'inclina suaument sobre el que vosaltres anomenau "La Costa". Hi puc veure coscoll i mates, i alguna que altra alzina. També s'hi veu al fons el poble de La

Morera de Montsant, amb el seus camps de conreu i el seus horts. Puc distingir-hi tots els detalls, els pals de l'electricitat, la carretera, les pistes de terra que es dispersen arreu, el bosc de Sant Blai, les vinyes de colors canviants segons l'època de l'any... Tot el que abasten els meus ulls em pertany i jo sóc l'únic i legítim propietari.

Per si encara no ho heu endevinat, us diré que sóc un falcó (*Falco peregrinus*). El nom "Falcó" ve del llatí "falco", paraula derivada de "falx", que significa "falç". Segurament hom em va donar aquest nom tot veient la meua silueta dibuixada en el cel. Potser algú pensarà que, a l'igual que d'altres insignes bandolers tals com Perot Rocaguinarda o el mateix Serrallonga, faig servir en les malifetes falç, pedrenyals, arcabussos o mosquets. No res de tot això. Les meves armes són obra de la mare natura, perfeccionades per la mestra evolució. Tinc llargues potes perfectament dissenyades per ésser projectades brutalment cap endavant i capturar per sorpresa

BAR ÍNTIM

Entrepans i vermut

C/ Comte de Rius s/n
CORNUDELLA

Allianz

Gavaldá - Pedrola, S.L.
Sociedad de Agencia de Seguros

Avgda. Jocs Olímpics, local 13
43202 Reus (Tarragona)
Tel. i Fax 977 319 095

Allianz Seguros
Registro 195/0416

MILAR

**FRIGORÍFICS,
RENTADORES
RENTAPLATS, TV
VIDEOS, CÀMARES
ETC.**

Electrodomèstics Casanovas, S.A.
Galanes, 2
Tels. 34 02 47 - 34 23 70
REUS

objectes en l'aire. Els meus dits interminables són útils per estrènyer qualsevol mena d'ocell, per gran que sigui. Les urpes corbades i tallants, i la planta dels peus amb uns grossos coixinets elàstics, són eines ideals per tragar sense esforç aus que se'm podrien esmunyir com sabó mullat. Per entre la carota negra que porto al cap – com tot bon bandoler – podeu observar els meus ulls, que són molt grans i un prodigi pel que respecta a la funció visual. Per tal que us feu una idea, la meva retina té entre 8 i 10 cops més cèl·lules de la visió que la retina humana. Això multiplica pel mateix número de vegades la meua capacitat visual. És com si mirés sempre a través d'uns excel·lents binocles. De fet, detectar un colom a 4 o 5 km de distància, constitueix per a mi un exercici de nivell elemental. De resultes d'això, la meua visió no sols és perfecta cap endavant sinó també cap els laterals. La visió crepuscular és també molt bona. A més, posseeixo un increïble sistema secret: gràcies a unes gotetes de gelatina que es troben a l'interior del meu ull, sóc capaç de distingir qualsevol forma, clara o fosca, que es mogui contra un fons del mateix color. I el meu vol és elegant i potent, veloç i molt eficaç. Podria seguir enumerant-vos tots els meravellosos perfeccionaments amb els que estic dotat; si no ho faig és per no ofendre-us amb les comparacions, que sempre resulten odioses. Tot plegat es podria concloure que el meu cos és immillorable per la meua manera de viure.

Instal·lat dalt del meu vell arbre, ja sigui a la matinada o quan s'acaba la tarda, assetjo les meves víctimes, els ocells. Gràcies a Deu, d'ocells per aquests voltants no en falten. Des d'aquí és fàcil distingir els seus moviments entre les mates, entre els coscolls, o sobre les teulades de les cases, els pals de l'electricitat o els fils del telèfon. N'hi ha centenars, fins i tot milers. De tant en tant sobrevoles els boscos en grupets, tot passant d'arbre en arbre. Semblen petits punts, minúsculs puntets perduts pel meu reialme. Sí, són molt macos, però una cosa és admirar-los i una altra de ben diferent és haver-los de donar caça. Estan molt lluny, són molt petits i endimoniadament prudents. Si s'ensumen que surto del meu amagatall per adreçar-me on són ells, no romanen a donar-me conversa. Així que el millor és esperar i ésser pacient. La bona estratègia sempre dóna el seu fruit, i jo tinc un pla que no falla (bé, diguem-ne que no falla massa: funciona una de cada deu o quinze vegades).

Ep !!! Atenció!, allà baix, a la devesa, hi ha un grup de quatre tudons. Estan volant en formació tancada i es dirigeixen cap el bosc de Sant Blai; segurament aniran a beure a la font del mas. Aquest cop si que no hi ha dubtes. És l'ocasió que esperava!!! Mentre parlava amb vosaltres, han desfilat pel meu davant multitud de grups d'aus: pinsans, verderols, estornells i grives, però a aquests quatre els ha arribat l'hora. Amb la mirada clavada en els tudons, aixeco el cos lentament i separo les ales dels flancs. M'inclino cap endavant i em deixo caure de la branca on era. I engego el vol... Aquí comença l'espectacle. En lloc de volar vers els tudons, m'allunyo en sentit completament oposat. Algú pot pensar que m'he begut l'enteniment. Tranquils, tot té la seva explicació. Cada moviment d'ales, cada metre assolit, cada segon que passa, va augmentant de mica en mica la meua velocitat. Habitualment durant les

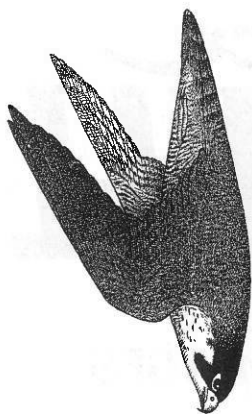
Falcó aixecant el vol. (Cedit: J.Barrull i I. Mate)

amb tant de giravolts. Els tudons tampoc, així que segueixen el seu tarannà, sense sospitar res.

Ara, abans de desencadenar els esdeveniments, fem una ullada ràpida a la situació: gràcies a un vol molt ràpid, anomenat de “col·locació”, he cercat el lloc més apropiat per deixar-me caure des del cel sobre les meves víctimes. Em trobo prop dels 1000 metres d'altitud. Aproximadament uns dos quilòmetres de davallada obliqua em separen del grup de tudons, que segueix allunyant-se de la meua posició. Però el meu vol s'orienta decididament cap a baix. Tots els meus esforços tenen un sol objectiu: guanyar velocitat. De tal manera que, en poc temps, ultrapasso els 100 km/h. En aquest moment comença la meua vertiginosa caiguda. Cada segon que passa, el meu vol es transforma en un pur i senzill picat; perdo la imatge de falcó per transformar-me en un autèntic míssil: el cap entre les espatlles i les ales plegades. I la meua velocitat augmenta....augmenta... a 125a 150... a 175.....a 200 Km/h !!!

El vertigen és al·lucinant. Estic traçant una línia obliqua perfectament rectilínia, calculada al centímetre. Com que no desvio la trajectòria gens ni mica, ni a dreta ni

meves passejades, quan vaig sense presses, faig llargues planejades i no passo quasi mai dels 40 o 50 km/h. Però ara és diferent; m'esforço al màxim, i ràpidament estic en els 75 km/h. A aquesta velocitat, em dirigeixo cap als núvols, i quan ja he fet uns centenars de metres giro brusca ment descrivint un cercle gegant al cel. Després sense deixar de bregar, canvio de nou el rumb. Ningú allà baix és capaç de comprendre les meves intencions

Falcó caient en vertical
(Cedit: J.Barrull i I. Mate)

a esquerra, he de corregir la velocitat si vull que la col·lisió es produeixi exactament en el punt escollit. Per això, de tant en tant, dono una frenada de cop, obrint les ales. Seguim...a 250...a 300....a 350 Km/h !!! Normalment, en els meus picats habituals no passo de 250 Km/h, però avui és un cas excepcional: arribaré als 400 Km/h.

Veig el grup de tudons cada cop més gran i més a prop... I quan estic al final del picat sobtadament el meu cos ha de frenar, ja que si xoqués amb la presa a aquestes velocitats em trencaria les potes i em dislocaria per complet. La sobtada frenada em fa fregar amb l'aire provocant un soroll que, tot

salvant les distàncies, sembla el d'un avió a reacció. Caram !!! Maleïda sigui!!! A pocs metres de fer efectiu l'impacte, alertats per la detonació, els tudons s'han dispersat. Dic malament: s'han deixat caure en vertical com si fossin pedres, cap els arbres protectors del bosc de Sant Blai. Ahhh, males bèsties !!! Saben instintivament que, així com a cel obert sóc perillosíssim i estan perduts, en quant arribin a l'espessor de la boscúria, estaran salvats. Jo no puc maniobrar entre les branques. Malgrat tot, amb un brutal moviment del meu cos, faig un rapidíssim gir en angle recte i em deixo caure en vertical, a pes.

Per a un dels tudons no hi ha esperança: les meves llargues potes es projecten cap endavant amb les urpes obertes al màxim. Vuit ungles d'acer es claven en el cos de l'au, estabornint-la amb l'impacte, al mateix temps els meus dits apreten el cos fortament.... Tot s'ha acabat.

Al meu voltat es fa un silenci sepulcral. Els ocells han callat, aterrits. Crec que necessitaran mitja hora per sobreposar-se al malson que han viscut. El tudó que roman a les meves urpes no és mort del tot. Però jo no sóc com l'àliga o l'esparver, que rematen a les seves víctimes al lloc de la cacera. Com a bandoler que sóc me l'emporto al meu menjador habitual. Podreu reconèixer l'indret, perquè està ple de plomes, egagròpils (boles de plomes i ossos), i restes d'ossets. Amb un parell de cops destres a les vèrtebres cervicals acabo amb el tudó, de manera instantània i sense dolor. Després, a menjar toquen. Normalment, no menjo cada dia, ni de bon tros. I no tots els ocells són susceptibles de ser assaltats. Entre els que pateixen el meu bandolerisme tenim les aloses, les merles, els estornells, els tudons, els coloms roquers, els coloms domèstics, les gralles, les grives, els gaigs i els pinsans.

Alguns dels lectors pensaran que no tinc cor. Però és que amb el menjar, poca

Casa **BORRULL**

CARNS NATURALS EMBOTITS - FORMATGES

Raval Martí Folguera, 4 - Tel. 977 34 25 96
Sant Jaume, 8 - Tel. 977 31 26 24 "Chacinera Reus"

Merc. Central, 18-19 - Tel. 977 31 31 72

Merc. El Carrilet, 64-65 - Tel. 977 75 73 45

REUS

SERVEI A DOMICILI GRATUÏT

PNEUMÀTICS Ferrer

Av. Països Catalans, 1-3 • Tel. 977 31 31 35 • Fax 977 31 29 04 • 43202 REUS
Sta. Joaquina de Vedruna, 11 • Tel. 977 36 08 85 • 43850 Cambrils

- ☒ **PNEUMÀTICS**
- ☒ **ALINIACIÓ DE DIRECCIÓ**
- ☒ **EQUILIBRAT ELECTRÒNIC**
- ☒ **CANVIS D'OLI**
- ☒ **AMORTIDORS**

- ☒ **ACCESSORIS EN GENERAL**
- ☒ **TUBS D'ESCAPAMENT**
- ☒ **BATERIES**
- ☒ **LLANTES**
- ☒ **FRENS**

*Servei
immediat*

MICHELIN

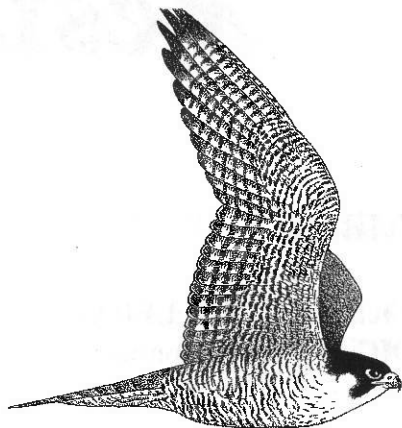

kleber

REVISIONS PRE-ITV

Nº1
EN PNEUMÀTICS
+ QUALITAT
PREU

broma. El meu cor és per la família: la meva “falcona” i els meus pollets. Els falcons no som individus massa corpulents. Els mascles fem uns 38 cm de mida, però les femelles en fan uns 48 cm, per tant les nostres femelles, sovint de color més fosc, són considerablement més grans que els mascles (així qualsevol els porta la contrària). La meva dona imposa la seva llei en la família. Em xiscla quan he d'anar a caçar, o em diu quan he de rellevar-la en les tasques domèstiques. Ella porta el pes de la incubació,

Vol del Falcó. (Cedit: Joan Barrull i Isabel Mate)

que dura entre 29 i 32 dies, i s'encarrega de tenir cura dels petits (de 2 a 6 pollets en cada niuada), durant 35 i 42 dies. Jo col·laboro quan m'ho demana...a crits, què és com m'ho demana. El que faig millor és caçar, matar, fer de bandoler. Llavors és quan mano en el meu reialme, allà imposo el terror. A casa mana la dona. He sentit dir que a vosaltres us passa el mateix.

Però, encara que ho pugui semblar, nosaltres no som els dolents d'aquesta història. També patim malifetes d'altri. Vosaltres, humans, destruïu els nostres nius, robeu els ous per col·leccionisme, ens intoxiqueu amb pesticides agrícoles, malmeteu els nostres territoris, contamineu l'aigua que bevem, i ens cosiu a trets sense tenir motivacions alimentàries. Tot això ha accelerat de manera dramàtica la disminució de les nostres poblacions.

Jo em pregunto: Tindrà una fi tan dramàtica com la de tots els bandolers? Els de la meva espècie, constituïran només un vague record que s'expressarà a través del folklore o de les llegendes? M'agradaria creure que no. Hauríem d'aconseguir un respecte absolut vers tots els éssers vius, tot aprenent a conèixer-los, i, en conseqüència, respectar l'entorn que ens envolta i la Natura, en el més ampli sentit de la paraula, un factor fonamental si volem viure en un món millor.

Joan BARRULL & Isabel MATE
Biòlegs

LA MORERA D

Festa N

DISSABTE 2 DE SETEMBRE

18'00h. Secció infantil del Grup de Teatre **LA GRALLERA** presenta:
EN NARCÍS S'HA TORNAT BOIG d'AssumptaGonzález
PLAYBACKS

DIUMENGE 3 DE SETEMBRE

17'00h. Jocs de Cucanya a la Plaça del Priorat. Seguidament xocolatada per als nens i nenes.

DIVENDRES 8 DE SETEMBRE

9'00h. Despertar popular a càrrec de la **Colla Gegantera i Grallera de La Morera de Montsant - Scala-Dei**, i cercavila pels carrers del poble amb el nostre Gegant Arnau i els Caps Grossos: **Espinguet, Fredolic i Maria Llonga**.

12'00h. Santa Missa a l'església parroquial. Seguidament Processó pel poble, acompanyats per l'orquestra **BANDOR'S** i la Colla Gegantera i Grallera.

14'00h. Ball de Vermouth, al local social, amb l'orquestra **BANDOR'S**.

20'00h. Ball de tarda amb la mateixa orquestra. Elecció de la Pubilla i l'Hereu.

24'00h. Ball de nit amb la mateixa orquestra. Ball del Ram i del Fanalet.

La Comissió de Festes es reserva el dret de canviar, suspendre

MONTSANT

or 2000

DISSABTE 9 DE SETEMBRE

11'00h. a **13'30h.** i de **16'30h.** a **18'30h.** Parc infantil a la pista poliesportiva.

17'00h a **19'00h.** Ia. TROBADA DE PUNTAIRES A LA MORERA

19'00h. Santa Missa

20'00h. Ball de tarda amb l'orquestra **PENSYLVANIA**

24'00h. Ball de nit amb la mateixa orquestra

DIUMENGE 10 DE SETEMBRE

12'00h. XVIa. Ballada de Sardanes amb la **COBLA REUS**

20'00h. Sessió contínua de ball, tarda-nit i fins la matinada, amb l'orquestra **MARINADA**. Al descans es repartirà pa amb tomàquet i pernil i cava per a tots els assistents.

DILLUNS 11 DE SETEMBRE

DIA DELS DROPOS

Descans de tanta festa seguida i comiat de tots aquells que acaben les vacances.

o innovar qualsevol acte, si les circumstàncies ho requereixen

MAS DOIX

Celler Mas Doix S.L.
C/. Carme, 115 - 43376 Poboleda
D.O. Priorat. Espanya.

Tel. 34 639 356 172
Fax 34 977 827 040
masdoix@bsab.com

J. DOIX - MAT, S.L.

INSTAL·LACIONS ELÈCTRIQUES
FONTANERIA, CALEFACCIÓ, TV,
SERRALLERIA I REPARACIÓ DE
MOTORS I MAQUINÀRIA

Raval, 10 • 43376 POBOLEDA (Priorat)
Tel. 82 70 40

LA VALL DEL CIRERER

Fa molt, molt de temps, quant el Montsant encara no era sant i La Morera no existia, un petit poble, bé, quatre cases, amb els seus habitants, vivien del que la terra i uns quants animals els donaven, eren feliços, perquè eren lliures. Com comprendreu això en aquella època no podia durar gaire i aquesta és la seva història.

Els tambors ressonaven per la vall i els crits dels traginers amb els carros, emportant-se les eines i els animals se sentien com un ressò llunyà.

La gent de la vall, havia hagut de fugir, atesa la constant pressió dels homes del nord, salvatges hordes, que volien ampliar el seu territori, sense cap mena de mirament empenyent el més dèbil, indefenses minories, que havien de deixar pas als senyors de la guerra.

La boira amb el seu blanc vel, omplia tota la Vall del Cirerer. Ell era sol, la cabana ensorrada que li feia d'aixopluc no tapava la humitat creixent i la neu acumulada en dies passats, feu que el fred li entrés fins el moll de l'os. Per acabar-ho d'arrodonar, les branques mullades no volien encendre's. Havia de prendre una decisió.

Els, un poble de pau, que vivien en harmonia, li demanaven ajuda a ell, vell i antic druida, Nabar "sincer" que coneixia els racons de la vall per tal de protegir-los.

Amb un so estrident cridà els seus germans alats i els reuní en el vell castanyer al costat de la cabana, i els digué: "*Sóc molt vell, vosaltres haureu de ser els meus ulls, per controlar els invasors*". Després agafà una branca, netejant-la en l'aigua gelada de l'estany, gravà unes inscripcions al voltant del castanyer sagrat, i, tot pronunciant un sortilegi secret, demanà la protecció de Oràlia "brisa", deessa de la vall.

Feia una lluna que tothom marxava, quan els ocells li digueren que els primers homes a cavall entraven a la vall. Eren cepats, bruts, coberts de pells d'animals per protegir-se del fred, solament de mirar-los, la gent de la vall hauria tremolat de por. Nabar es presentà davant seu dient que els podia guiar per la zona, doncs coneixia els llocs d'aigua i els conduiria per tal de no perdre's per aquestes muntanyes. Aquests, al veure un vell captaire amb un corb de company, van pensar que no podia suposar cap perill, rigueren estrepitosament i acceptaren que els acompanyés. Tal com varen quedar amb la deessa, els féu caminar entre escletxes, graus, boscos d'alzines, sempre vigilats pels ulls amatents d'un falcó. Passaren pel *racó dels forats*, sender estret i rocallós, baixaren fins el riu del món, buscant un lloc per fer-hi nit.

Quan les primeres llums de l'albada sortiren, escalfant tímidament els arbres, els va fer continuar *ventadors* amunt. El vent gelat de l'hivern els colpejava la cara i no podien veure per on passaven. Cresteixant fins la mola i d'aquí a un toll d'aigües gelades on encengueren fogueres per escalfar-se i fer ous cuits per menjar.

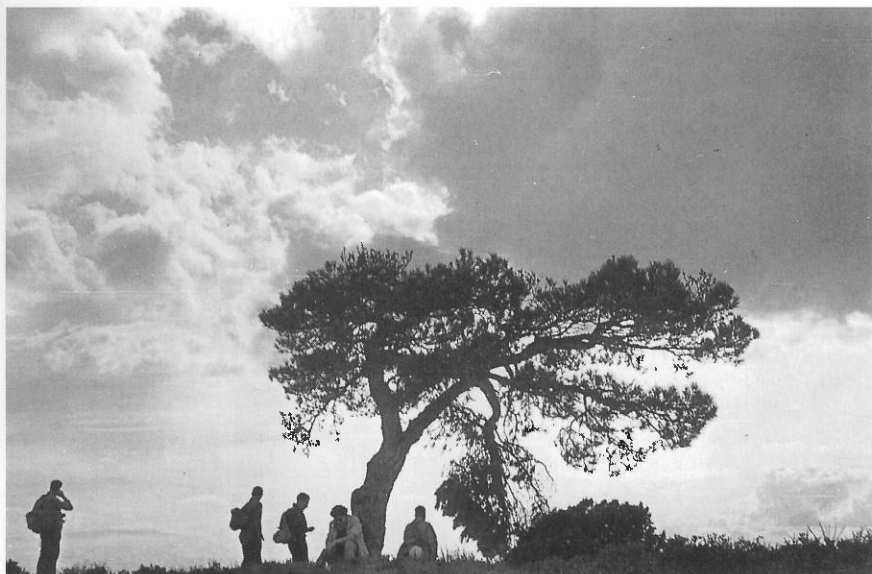
Transports i material per a la construcció

C/ Comte de Rius, 1
Telèfon i Fax 82 10 08

43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

FUSTERIA PERE VINYES CABRÉ

C/ MAJOR, 32
TEL. 83 90 77
LA VILELLA ALTA

Pi del Cugat. Any 1943. (Foto cedida: J. M. Jansà)

Reprenent la senda a llevant, s'enfilaren a la serra, blanca de neu. Els homes seguint les petjades dels cavalls marcaven el camí fet. Un cop dalt de tot, Trok el cap dels invasors'parà la comitiva i, com cada dia, féu apilar un munt de pedres per senyalitzar els llocs per on passava. Després dirigint-se a Nabar li digué:

- "Si demà no trobem un poble on passar la nit, et ficaré dins del pròxim piló".

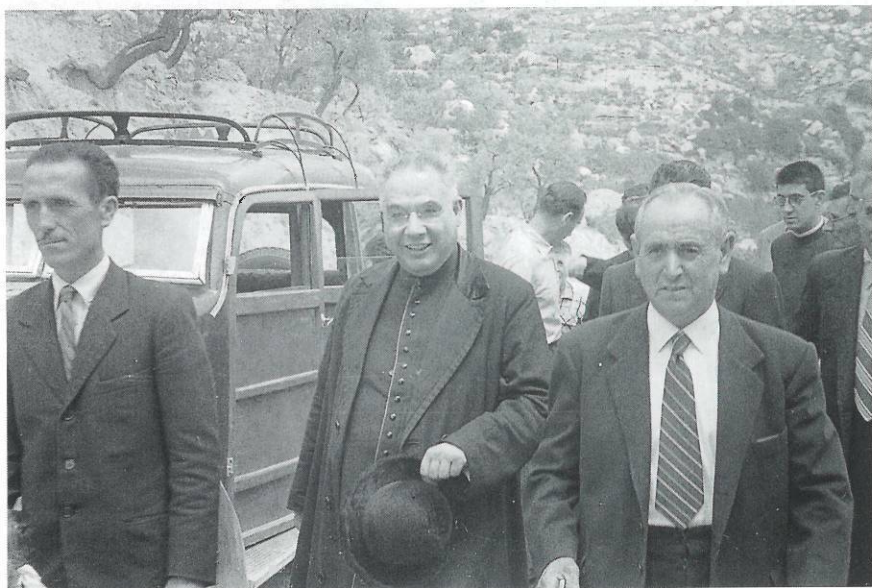
Aquest nou dia la boira no deixava veure més enllà de dues passes. Tots es trobaven neguitosos. La marxa es reanudà amb mals auguris, i el temps no acompanyava a cançons. Els homes i els animals caminaven callats un darrera l'altre.

Sincer, tal i com la deessa li digué, els féu donar voltes en aquell núvol blanc i per una esquerda els feu entrar al laberint del bosc de roure.

Allí deuen ser encara, ja que quan la boira cobreix el Montsant, enmig de la blancor de la muntanya, se senten les veus d'aquests homes perduts dins del laberint buscant la sortida.

Pere ALEGRE i LLABERIA

REPORTATGE FOTOGRÀFIC

INAUGURACIÓ CEMENTIRI NOU. ANY 1955

REPORTATGE FOTOGRÀFIC

INAUGURACIÓ CEMENTIRI NOU. ANY 1955

ALMENDRINA

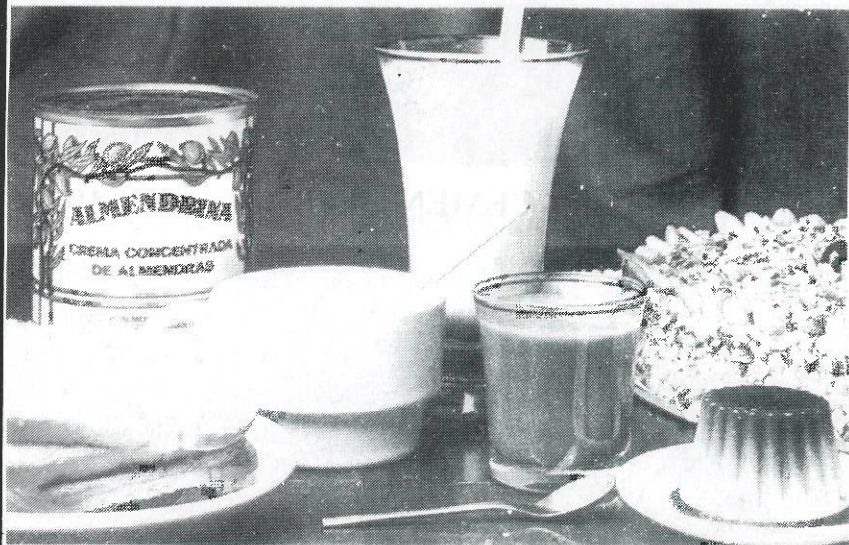
Aplicacions i formes d'usar-la

L'aplicació més usual d'«ALMENDRINA» és la preparació de la «Llet d'Ametlles». Per obtenir-la, n'hi ha prou amb una o dues cullerades sopes d'«ALMENDRINA» amb deu cullerades d'aigua natural o calenta.

Si fem servir aigua freda, obtindrem un refresc

molt agradable, ahora que nutritiu. També s'hi pot afegir cafè, te, malt o cafès solubles.

Per la seva textura, pot utilitzar-se també directament, com una melmelada, o en la preparació de receptes de rebosteria: pastissos, gelats, púdings, cremes, flams, etc.

Composició

«ALMENDRINA» és una crema concentrada elaborada amb la mescla d'ametlles dolces seleccionades i sucres naturals de primera qualitat (sacrosa i glucosa), sense afegir-hi cap mena d'additius ni conservants, per tot això se la pot considerar un producte natural i fresc.

La seva producció es realitza sota control farmacèutic, mitjançant sistemes automatitzats i sense cap procés de manipulació humana en el preparat.

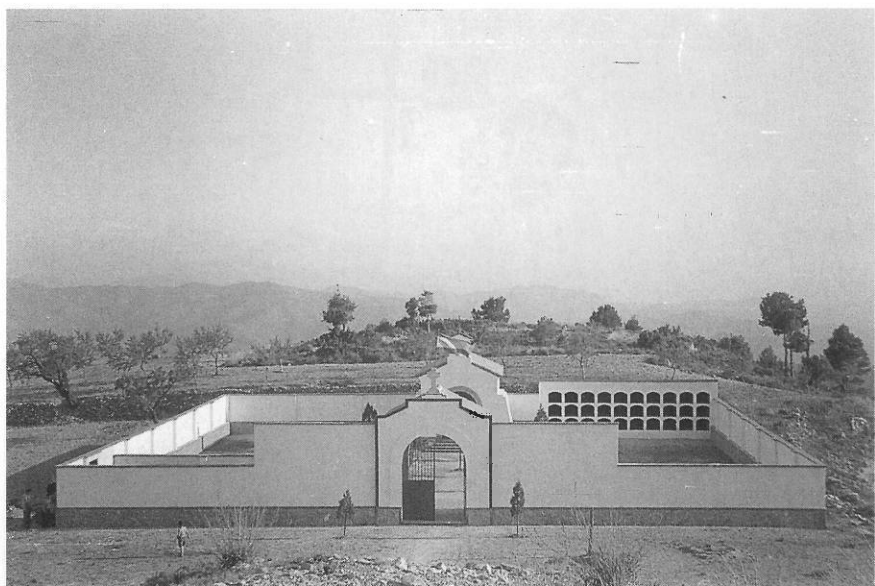
Les partícules que la integren són de 1 a 10 micres de tamany, per això el producte és d'una textura extraordinàriament fina.

El procés d'esterilització es fa a baixa temperatura, evitant-se així la destrucció dels principis nutritius de l'ametlla. Per això «ALMENDRINA» conserva íntegrament els següents components: Vitamines: A, B1, B2, C, PP, E; Minerals: Calci, Magnesi, Ferro, Coure, Manganès, Fòsfor i Sodi; Proteïnes, Hidrats de Carboni i Greix vegetal.

REPORTATGE FOTOGRÀFIC

INAUGURACIÓ CEMENTIRI NOU. ANY 1955

REPORTATGE FOTOGRÀFIC

INAUGURACIÓ CEMENTIRI NOU. ANY 1955

REPORTATGE FOTOGRÀFIC

INAUGURACIÓ CEMENTIRI NOU. ANY 1955

Fotografies cedides: Josep Ma. JANSÀ

Magdalena Sabaté Català

VERDURES
I
QUEVIURES

C/ de l'Església · Tel. 977 821 289
43360 Cornudella de Montsant (Priorat)

C. *Aragonès*

Perruqueria
i
estètica

Plaça de la vila, 1 - Tel. 82 11 55
CORNUDELLA DE MONTSANT

La Nova Botiga

Pla de l'Església, 1
Tel. 977 - 82 13 21
CORNUDELLA DE MONTSANT
(Tarragona)

VENTA D'EN PUBILL

MENJARS TÍPICS

Cruïlla
Poboleda - Cornudella
Tel. 977 / 82 10 77
TARRAGONA

LES AVENTURES D'EN DÍDAC

Vet aquí una vegada ... Temps era temps quan ...

Així es com comencen molts contes, però la història que us explicaré a continuació me la va explicar fa poc l'amic, d'un amic, d'un cosí de la germana d'una amiga del xicot de la meva amiga.

En Dídac és un nen de 5 anys. Aquest estiu està de vacances en un poble de la Costa Brava amb els seus pares i la seva germana. Aquest any en Dídac no tenia ganes d'anar de vacances amb els seus pares, ja que al poble on anaven no coneixia ningú i no tenia cap amic. És per això que estava molt trist i no volia sortir de casa. Però, una nit va sortir a plorar al pati de casa seva i de cop i volta, va sentir una veu:

-Per què plores?

-Estic somiant o m'està parlant un ratolí – va dir en Dídac.

-No somies – va respondre el ratolí – Sóc el ratolí Minu i vull ser el teu amic.

-Hola Minu! Jo sóc en Dídac.

-Per què plores Dídac?

-Ploro perquè no tinc cap amic aquí, i per això estic molt trist.

-No estiguis trist Dídac, et presentaré el meu amic Nano i ens ho passarem molt bé, ja ho veuràs!

En Dídac es va posar molt content de tenir un nou company.

-Anem!!!! – va exclamar en Minu mentre l'indicava amb la mà que l'acompanyés.

Van caminar força estona fins que van arribar a un parc que estava ple d'arbres, plantes i flors.

-Quin parc més bonic! – va exclamar en Dídac.

-Qui gossa despertar-me? - es va sentir entre els arbres.

-No t'espantis Nano – va dir en Minu – Sóc jo i et vull presentar un nou amic.

-Bé! Però és que estava dormint i ja saps que quan em desperten em poso de mala lluna – va dir en Nano.

-En Nano és el meu amic. És un mico procedent de l'Àfrica, però actualment viu en aquest parc – va explicar en Minu.

-Hola Nano! – va saludar en Dídac - Vols ser també el meu amic?

-Oh, i tant que sí! – va respondre en Nano – Serem bons amics i viatjaràs amb nosaltres.

-Viatjar!! – va exclamar en Dídac – A on anem?

-El proper viatge que estem preparant és al planeta Mart. Saps on és?

-No – va respondre en Dídac molt sorprès .

-Nosaltres vivim al planeta Terra, però a l'univers hi ha molts altres planetes i estels. Mira al cel i els veuràs.

-Veus aquella llum tan intensa – va dir en Minu senyalant amb el dit el cel – és el planeta Mart. Demà, si tot va bé, viatjarem a Mart.

- Però, com viatjarem fins a Mart? – va preguntar en Dídac molt intrigat.
- No et preocupis que demà t'ho explicarem tot. Ara ves a dormir que demà has d'estar molt descansat.
- Molt bé! Doncs aniré a dormir.
- Perfecte!! Demà estigues a punt a les 9:00h del matí davant del campanar del poble. Et vindrem a buscar.
- Fins demà amics!!! – es va acomiadar en Dídac.
- Fins demà!!! – van respondre alhora en Minu i en Nano.

En Dídac se'n va anar a dormir molt content. El que encara no s'imaginava és que estava a punt de viure l'aventura més emocionant de la seva vida. L'endemà es va despertar molt aviat, va esmorzar en un tres i no res, i va sortir corrent de casa. Quan va arribar al campanar van començar a tocar les campanes ... Ding - dong – ding – dong ... De sobte van aparèixer en Minu i en Nano.

-Dídac, vine amb nosaltres!

Els tres van passar per un forat molt petitet que hi havia a sota del campanar.

-A on anem? – va preguntar en Dídac.

-Hem de pujar fins a dalt del campanar. Vinga!

Van pujar per unes escales ben rodones fins que van arribar al capdamunt.

-Renoi!! – va cridar en Dídac – Quin coet més bonic. Com l'heu fet?

-Ja fa dies vam anar a buscar material reciclable entre les escombraries de les cases. Vam recollir ampolles de plàstic, cubells vells, plàstics, ... i amb tot això vam construir aquest coet que ens portarà ben lluny.

-Però com funciona? – va preguntar en Dídac.

-Entra dins i ho veuràs.

Aleshores, en Dídac, en Minu i en Nano, van entrar dins del coet, es van asseure a les seves cadires, es van cordar el cinturó i es van preparar.

-Tanca els ulls i pensa molt intensament en el planeta Mart. Has de tenir els ulls tancats fins que et diguem que ja els pots obrir. En Dídac va tancar el ulls tal com li van dir i va començar a sentir uns sorolls molt estranys. De sobte en Minu va començar a comptar:

-Nou, vuit, set, sis, cinc, quatre, tres, dos, un, zero.

La nau espacial es va començar a moure, es movia d'un costat a l'altre amb uns moviments molt forts. En Dídac tenia una mica de por però s'agafava ben fort a la cadira i no obria els ulls per res. Al cap d'una estona ...

-Dídac mira per la finestra – va dir en Nano.

-Oh !!!!!!! – va exclamar en Dídac – és meravellós!!

-Hem sortit del planeta Terra i ara ens dirigim al planeta Mart. Mira quants planetes i estels es poden veure per la finestra.

En Dídac va mirar per la finestra durant molta estona, estava ben admirat de tot el

que estava veient. Mai havia vist res tan bonic. En Mino i en Nano li explicaven el nom de les estrelles, dels planetes, ...

Al cap d'una estona en Nano va començar a preparar-se per aterrar.

-Minu estàs preparat? – va preguntar

-Sí, tot està a punt. Dídac, agafa't ben fort.

En pocs moments van aterrar i van apagar els motors.

-Ja hem arribat a Mart! – va exclamar en Dídac – Què content estic!

-Baixem de la nau.

Quan van baixar de la nau es van trobar amb un planeta desert. Tot era de color vermell i feia molta calor. Van caminar durant molta estona fins que van trobar un gran forat. Dins d'aquest forat hi havia unes escales que anaven cap a l'interior del planeta.

-Anem a veure que hi ha a dins? – va proposar en Dídac.

-Sí!!! – van respondre alhora en Minu i en Nano.

Van baixar per les escales, n'hi havia moltes però les van baixar totes fins que van trobar una gran porta. La van obrir i ...

-És impressionant! – va exclamar en Dídac.

-Oh, i tant! És molt bonic. – va comentar en Minu.

-Anem a veure si trobem algú en aquesta gran ciutat.

-Sí, perquè és molt gran. Hi ha de viure molta gent.

Van començar a caminar entre el carrers d'aquella gran ciutat. Era molt bonica, però semblava com si no hi hagués ningú. De sobte, van sentir una veu que els va sorprendre, no sabien d'on venia.

-Qui sou vosaltres? – va dir la veu.

-D'on surt aquesta veu? – va preguntar en Dídac.

-No ho sé – va respondre en Minu.

-Sóc aquí! – va dir la veu. Era un homenet molt petit de color vermell, amb un barret i un pantaló de color verd.

-D'on veniu? – va preguntar l'homenet.

-Venim del planeta Terra. Jo em dic Minu, aquest és en Nano i aquest és en Dídac. Tu com et dius?

-Jo em dic Cirne. Com heu arribat fins aquí?

-Hem vingut amb una nau espacial fins aquí. Volem conèixer el teu planeta.

FONDA EL RECÓ

**CUINA CASOLANA
BANQUETS
HABITACIONS**

Plaça de la Vila, 10
Telèfon 82 10 32
43360 CORNUDELLA

JASANS i JASANS

Electricitat i Calefacció

Plaça Sant Joan, 5 - Tel. 977 82 10 71
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

-Molt bé, doncs jo us l'ensenyaré.

En Cirne els va ensenyar tot el seu planeta, les cases on vivien, els parcs on anaven a jugar, ... Els va agradar molt aquell planeta, tot estava molt cuidat i net.

Caminant, caminant van arribar fins a una muntanya, la més alta de tot el planeta. Van pujar fins a dalt de tot. En Cirne els anava ensenyant tots els planetes que es veien.

-Mireu aquell planeta – va dir en Cirne mentre senyalava amb el dit un planeta – És el planeta Terra.

-Aquest és el nostre planeta? – va preguntar en Dídac sorprès.

-Sí, és el planeta Terra. Però vosaltres els humans no teniu gens de cura del vostre planeta. Els rius i els mars estan bruts i plens de contaminació, els animals no hi poden viure, d'arbres quasi ja no en queden perquè els feu servir tots i no recicleu el que ja heu fet servir, en definitiva, que d'aquí uns quants anys ja no podreu viure al vostre planeta.

-Jo no em vull quedar sense planeta on viure, la Terra m'agrada molt – va comentar en Dídac molt entristit per tot el que li havien dit.

-El que hem de fer és tenir cura del nostre planeta. Reciclar totes les escombraries, no embrutar ni els boscos ni els rius, no fer servir productes que poden fer malbé el nostre planeta i l'aire que respirem – va explicar en Minu.

-De totes maneres, hi ha molta gent preocupada per això – va comentar en Nano.

-D'acord. Quan torni a casa ho explicaré a la meua família i els meus amics. I si tots tenim cura del nostre planeta mai s'acabarà.

Després en Cirne els va acompanyar fins a la nau i es va esperar fins que la nau es va enlairar. Tornaven cap a casa. En Dídac estava molt emocionat del viatge que havia fet i de tot el que havia vist al planeta Mart. Quan van arribar van guardar la nau per a un altre viatge.

-T'ha agradat el viatge? – va preguntar en Nano.

-Sí, ha estat molt emocionant. Quan tornarem a fer un altre viatge? – va preguntar en Dídac.

-Aviat! Ja t'avisarem perquè ens ajudis a preparar- ho tot.

-Molt bé! Ara me'n vaig a casa perquè la mare deu estar patint. Fins aviat amics!

-Fins aviat Dídac! – van respondre en Nano i en Minu.

En Dídac va tornar a casa seva molt content i desitjant tornar a viatjar amb els seus nous amics.

Amics i amigues, aquesta història ja s'ha acabat, espero que les aventures d'en Dídac us hagin agradat. Fins aviat!!

Marta PLÀ i AGUADÉ
Agost 2000

DISTRIBUCIONS

Bonaigua

C. LA CABALLA, S/N. - TEL. I FAX: 977 86 80 42 - PRADES
CTRA. N-240, KM. 42 - TEL. 977 87 12 86 - L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ

 STAEDTLER®

**TODO LO NECESARIO PARA
LA ESCUELA Y LA OFICINA**

LAPICES CARBON
LAPICES COLOR
ROTULADORES COLOR
ROTULADORES INDELEBLES

MARCADORES FLUORESCENTES
BOLIGRAFOS
PLUMAS TECNICAS
PLUMAS PLOTTER

COM MÉS SEREM MÉS RIUREM I MÉS GRESCA FAREM

-LLONGA: *Nens, nens, que esteu desperts?*

-FREDOLIC: *No cridi Llonga que l'Espinguet encara dorm, i si es desperta de mala gana...!*

-LLONGA: *Home, que no us adoneu que ja ha arribat l'estiu, que és l'hora de sortir del nostre jaç i començar a recórrer els nous camins que ens esperen! Retrobar la gent que ens estima i...*

-ESPINGUET(*replicà l'Espinguet tot fregant-se els ulls encara plens de son*):
Apa, apa, no es posi poètica Llonga que no va amb el seu estil de bruixa.

-LLONGA: *Sembla mentida Espinguet, amb l'edat que tens ja podries haver après a aixecar-te del llit sense remugar. Vinga, renta't la cara i vesteix-te que els vailets del poble ens estan esperant i jo tinc ganes de repartir cops d'escombria.*

-ARNAU: *Pareu de rondinar i posem-nos a treballar que acabo de rebre l'avís que aquesta temporada hem de viatjar per nous i inesperats camins.*

-LLONGA: *Explica't millor que vull ser previsor i m'agrada vestir-me quan l'ocasió més ho requereix.*

-ARNAU: *Esteu atents i preneu nota: el 22 de juliol haurem d'anar a la Torre de l'Espanyol, el 27 d'agost a Cornudella i a Móra d'Ebre, el 30 de setembre a Torroja del Priorat i recórrer amb una gran barca tot el riu Ebre, el 15 d'Octubre a Prades...*

-ESPINGUET: *Quina feinada!*

-ARNAU: *Sí, sí, però encara no us he dit el millor!*

-FREDOLIC, ESPINGUET, LLONGA: *Què, què és el millor?*

-ARNAU: *La gran trobada, la que fem a casa, la del 5 d'agost a Scala-Dei, què no en sabieu res?*

-LLONGA: *Ai doncs no. Ens pots explicar què farem?*

-ARNAU: *Durant tot el dia serem el centre d'atenció, haurem d'estar ben elegants*

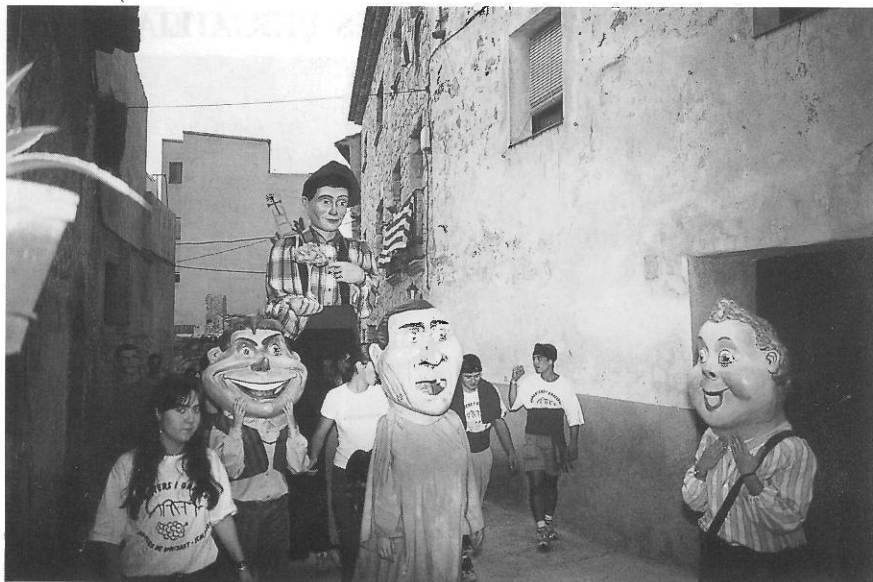
i polits engrescant grans i petits.

-FREDOLIC: Doncs som-hi que els companys de les gralles ja comencen a tocar i hem de fer ballar tota la mainada.

Com a Colla Gegantera i Grallera de la Morera de Montsant i Scala-Dei volem donar suport a la tasca que s'ha dut a terme durant aquestes vint Festes Majors. Ens estem referint a l'edició del llibret. El que va començar sent una simple enunciació de la programació de festes, ha anat reforçant-se any rere any amb experiències i petits relats com el que còmicament hem presentat anteriorment i que ens servirà per omplir una pàgina més de la nostra història.

Tan sols ens resta felicitar la comissió de festes i animar-la a seguir treballant amb la mateixa empena i dedicació i lluitar perquè la Colla Gegantera i Grallera prengui el mateix exemple i segueixi engrescant les festes dels nostres pobles.

COLLA GEGANTERA i GRALLERA
La Morera de Montsant- Scala Dei

*Arnau, Maria Llonga, Espinguet i Fredolic.
(Foto cedida: Pere Bonet)*

IL·LUSTRACIONS GRÀFIQUES DE

Equip La Morera, 1a. Divisió local: Drets: Jansà, Diego, Capó, Joan March i Compte. Al mig: Benito i Grau. De genolls: Joaquim Franquet, Miró, Blei i Joan Franquet (Foto cedida: Josep Ma. Jansà)

RECULL DE FOTOGRAFIES PER A L'ARXIU

*1a. Comunió a Cal Rosalí
(F. c.: Josep Ma. Jansà)*

*Martí Barrull, dos caçadors de Cornudella,
Ramon Sabaté, Joaquim Figueres i Manel
Crivillé, amb el seu trofeig de caça.*

El nen és en Jordi Crivillé.

(Foto cedida: Família Borràs Borràs)

LA HISTÒRIA DE LA MORERA

*Bastida de fusta per baixar la Mare de Déu a la Cartoixa d'Scala-Dei el 1910
(Foto cedida: Lluís Nadal)*

D'IMATGES DEL NOSTRE POBLE

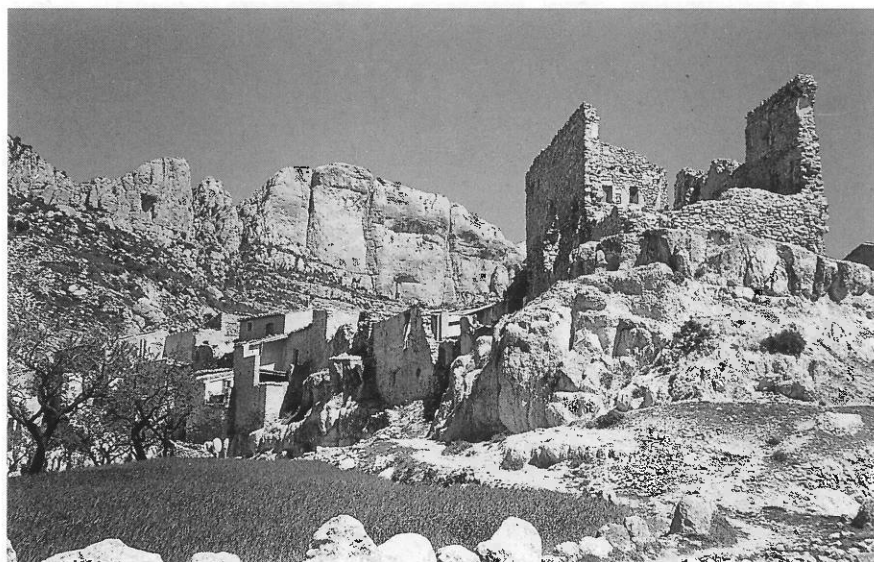
Jocs a la Plaça. Anys 70. (Foto cedida: Família Borràs Borràs)

IL·LUSTRACIONS GRÀFIQUES DE

Vista general del poble l'any 1943. (Foto cedida: Josep Ma. Jansà)

RECULL DE FOTOGRAFIES PER A L'ARXIU

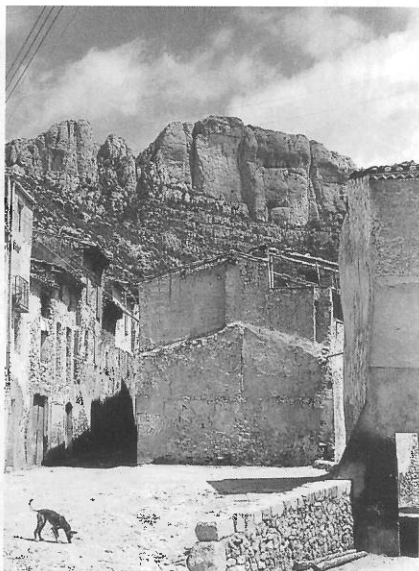

Antic Castell de La Morera l'any 1943. (Foto cedida: Josep Ma. Jansà)

LA HISTÒRIA DE LA MORERA

*Vista de la paret del castell. Any 1943
(Foto cedida: Josep Ma. Jansà)*

*Plaça de La Font l'any 1943
(Foto cedida: Josep Ma. Jansà)*

D'IMATGES DEL NOSTRE POBLE

Runes del Castell (Foto cedida: Josep Ma. Jansà)

CERERIA

*Salvador
Salvadó*

FUNDADA AL 1835

- Àmplia varietat d'espelmes de fantasia
- Espelmes perfumades anti-tabac
- Canelobres
- Complements nadalencs
- Tota classe d'espelmes d'aniversari.

Plaça Castell, 5

Tel. 977 341 240

43201 Reus

PASTISSERIA - FORN DE PA

ABELLA-LLAURADO

C/ Recó, 4 - Tel. 977 81 90 85

LA PALMA D'EBRE

EL VELL COIXÍ

Coixí molt antic. (Foto cedida: Pepita de Cal Miró)

És estiu a La Morera. A les tardes dona goig de sortir al carrer per gaudir de la fresca. Se sent el xivarri de la canalla jugant i el xiuxiueig de la gent gran fent-la petar. Però també s'escolta un altre so diferent, un dringar que no para: són els boixets que en mans de les puntaires teixeixen randes i mocadors.

S'han tret al carrer els coixins i n'hi ha de tota mena: grossos, petits, nous i vells. I justament a aquests últims, als vells, és als que es vol retre homenatge; tal vegada són una mica atrotinats, però amb quin respecte els tractem! Eren de la padrina, l'àvia, la mare, la tieta...Elles que varen ensenyar-nos els primers punts: volta, creuar, altra volta i tornar a creuar...i així a poc a poc anaven

sortint les primeres puntes, amb pocs boixets al començament, després ja vindrien les més complicades, amb molts més boixets i punts diferents.

Gràcies a vosaltres per haver-nos ensenyat aquest bell art que ara volem transmetre a les noves generacions perquè continuïn aquesta artesanía de precisió, que sempre ha estat tant arrelada a la nostra terra.

Pepita de Cal Miró
Agost 2000

BAR RESTAURANT

Planelles

Especialitat en cuina casolana

Passeig de Prim, 8
Tel. 33 16 77
43202 REUS

TEATRE: EN NARCÍS S'HA TORNAT BOIG

En Narcís i la Rosa són una parella de jubilats que sempre s'estan discutint (com qualsevol parella).

Però avui la discussió vindrà a conseqüència d'una carta que ha rebut en Narcís de la propietària del pis en el que estan vivint.

En aquesta carta, la Cànida (la propietària), que de cànida no en té res, els comunica que ha posat a la venda els pisos per una quantitat de 5 milions. A partir d'aquí tot seran crits i baralles tant entre ells dos com amb la seva filla Mercè i el seu gendre Ernest, i amb els seus veïns en Salvador i l'Elena. Tant s'enfadaran que en Narcís es tornarà boig i tot. I ja se sap que els bojos fan bogeries!

Per sort, però, en Narcís i en Salvador, ténen cops amagats i això serà el que els ajudarà a resoldre l'embolic.

Repartiment:

AUTORA	Assumpta González
PRESENTACIÓ	Alba Milla i Lorena
NARCÍS	Pau Ferran i Aleix Duran
ROSA	Tània Blanch, Mireia Gil, Cristina Franquet
MERCÈ	Sílvia García i Cèlia Nadal
ENEST	Marc Segarra
SALVADOR	Esteve Bayé i Ernest García
ELENA	Clara Ferran
DIRECCIÓ	Núria i Eva Crivillé
IL·LUMINACIÓ I SO	Joan Ramon i Lluís

PLAYBACKS

UNDROP: "Train" Cristina, Marc, Pau, Ernest, Aleix, Sílvia

ONETREK MIND: "I like you"

Susanna, Tània, Cèlia, Cristina, Clara, Sara, Núria, Sònia

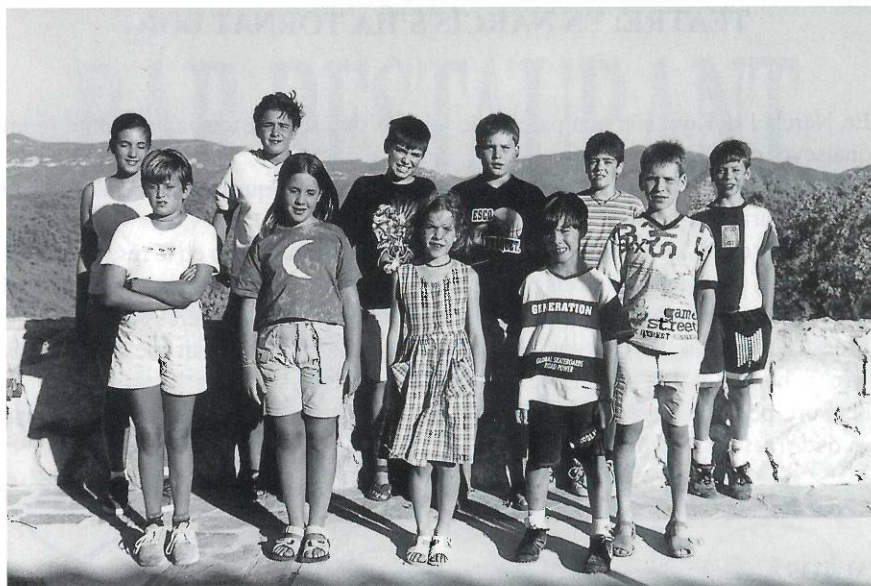
LAX 'N' BUSTO: "Llença't"

Sònia, Pau, Núria, Clara, Susanna, Sara, Sílvia, Aleix, Ernest, Marc

VONDA SHEPARD: "Tell him" Cristina, Anna, Susanna, Mireia, Cèlia, Tània

DIRECCIÓ: Mònica, Ma. Pilar i Judit

IL·LUMINACIÓ I SO: Joan Ramon i Lluís

Actors de l'obra : "En Narcís s'ha tornat boig"
Grup de teatre LA GRALLERA
(Foto Cedida: Joan Ferran)

Playbacks. Grup de teatre LA GRALLERA
(Foto cedida: Joan Ferran)

L'ESTEL DE PONENT

Al capvespre, cada dia
amb una claror lluent
contemplo amb alegria
un estel que hi ha a ponent.

Veig la seva llum ufana
quan al camp sóc d'excursió
quan *reflexa* a la mar plana
o quan és sobre un turó.

Quan se'n va la llum del dia
és el que brilla millor
i quan està en companyia
qui més em dona claror.

Me l'he posat com a fita
i pateixo fins al punt
que tinc l'ànima petita
i no arribo tan amunt.

Quan l'angoixa m'empresona
li diria a mitja veu:
baixa tu ara una estona,
no et moguis del costat meu.

Mentre pel mon jo camini
miraré sovint al cel
perquè vull que m'il·lumini
des de Ponent un estel.

I també alguna vegada
un núvol me l'ha tapat;
Oh ! Quina mala passada !
i m'he quedat enyorat.

Mes li sento la presència
i sé ben bé que allí és;
demano a la Providència
brilli per mi sempre més.

Cosa formosa seria
si pogués jo fer un salt,
fer-li sempre companyia
i no moure'm d'allà dalt.

Josep Enric PERIS.

Balcó del Priorat

RESTAURANT

cuina casolana d'horta, mar i muntanya

HABITACIONS

amb cambra de bany i calefacció

Bona festa major!

**Crta. a Scala Dei - Zona Poliesportiva
43361 La Morera de Montsant (Priorat)**

☎ 977 82 70 88

PLAT TÍPIC: CANELONS D'ESPINACS

Ingredients (per a sis persones):

- 18 plaques de pasta de canelons
- 1 Kg. i 1/2 d'espinacs bullits i ben escorreguts i picats
- 100 gr. de panses de Corint
- 40 gr. de pinyons -30 gr. de farina -50 gr. de farina
- 50 gr. de formatge emmental ratllat -8 filets d'anxova
- 1 l. i 1/4 de llet -1/2 ceba, dos dents d'all, oli, sal i pebre

-SALSA DE TOMÀQUET:

- Ingredients: -750 gr. de tomàquets
-4 fulles d'alfàbrega fresca
o 1 culleradeta d'alfàbrega triturada
-sucre i sal

Preparació de la salsa de tomàquet:

Posem en un recipient els tomàquets tallats, amb una mica d'oli i hi afegim l'alfàbrega. Ho deixem coure durant 20 minuts a foc molt lent. Seguidament, hi afegim la sal i el sucre i ho remenen bé. Finalment tant sols ens restarà colar la salsa amb un colador xinès i ja la tindrem llesta.

Elaboració del plat:

Preparem una cassola on hi ficarem l'oli per tal de fer el sofregit, amb la ceba ratllada, els alls ben talladets, els filets d'anxova, els pinyons i les panses (els dos darrers ingredients hauran estat en remull amb aigua, anteriorment). Deixem que es vagi fregint tot uns 30 minuts, abans d'afegir-hi la farina. Llavors, remenem bé i ja hi podem afegir els espinacs i la llet. Seguidament retirem la cassola del foc i hi barregem el formatge emmental i tornem a remenar-ho amb una cullera de fusta. Un cop fet això tan sols ens restarà salpebrar-ho al nostre gust i fer els farcells amb la pasta de canelons bullida prèviament. Quan els canelons estiguin embolcallats els posarem en una plata amb el tomàquet i el formatge emmental per tal de gratinar-los.

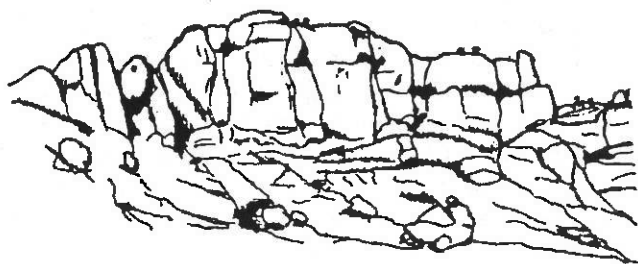
BON PROFIT I MOLT BONA FESTA MAJOR!!

Amàlia COSIALLS i SALA
Hostal EL BALCÓ DEL PRIORAT

Especialitat en:

*PEUS DE PORC, CARGOLS, VINAGRETA, TRUITA AMB
SUC, ARRÒS A LA CASSOLA, ESTOFATS,
CAÇA "TEMPORADA"...*

Restaurant LA MORERA

Tel. 977 82 70 31

LA MORERA DE MONTSANT

PLAT TÍPIC

POLLASTRE A L'ESTRAGÓ

Ingredients (per a quatre persones):

- 1 pollastre fet a quarts
- 1 ceba
- 1 cap d'all
- 12 prunes seques
- 1 ramet d'estragó
- 1/2 got de vi ranci, sal i pebre
- 1 cullerada de farina
- 12 avellanes

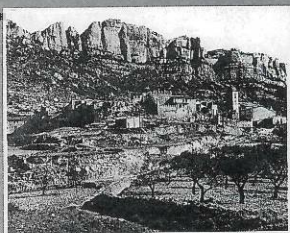
Elaboració del plat:

Rostim el pollastre amb la ceba tallada, molt fina, amb els caps d'all i el ramet d'estragó. A mig rostir afegirem el vi ranci i unes gotetes d'anís sec, el salpebrem i el deixem reduir. Un cop reduït, el cobrim d'aigua i el deixem coure molt lentament, rectificant de sal i pebre. Preparem la picada amb les prunes, les avellanes i una cullerada de farina. S'afegeix al rostit, deixarem que faci "xup-xup" uns minuts i estarà a punt per servir.

BON PROFIT I MOLT BONA FESTA MAJOR!!

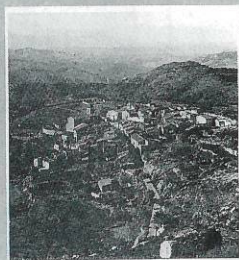
Lluïsa COLOMÉS i PÀMIES
Restaurant LA MORERA

**FESTA MAJOR
1981**

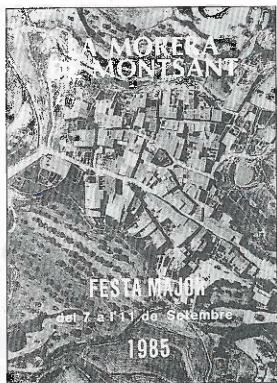
**LA MORERA
DE MONTSANT**

dies 5, 6, 7 i 8 de setembre

**FESTA MAJOR 1982
LA MORERA DE MONTSANT**

Del 4 al 8 de Setembre

**LA MORERA
DE MONTSANT**

FESTA MAJOR

del 7 a l'11 de Setembre

1985

FELIÇ

XXè.

ANIVERSARI

**LA MORERA
DE MONTSANT**

FESTA MAJOR

del 5 a l'11 de Setembre

1987

**LA MORERA
DE MONTSANT**

FESTA MAJOR

Setembre

1988

**FESTA MAJOR
1983**

LA MORERA DE MONTSANT
Del 8 a l'11 de setembre

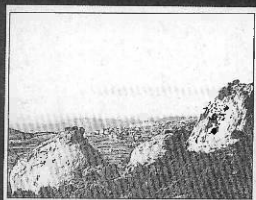
**LA MORERA
DE MONTSANT**

FESTA MAJOR
Del 8 a l'11 de Setembre
1984

**RECOPILACIÓ
PORTADES
(1981 - 2000)**

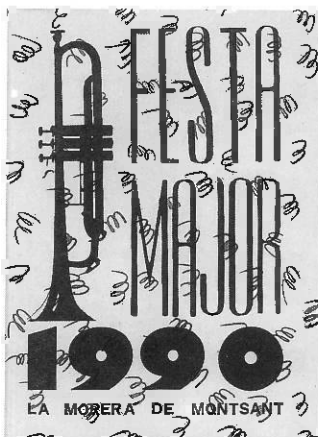
**LA MORERA
DE MONTSANT**

FESTA MAJOR
del 6 a l'11 de Setembre
1986

**LA MORERA
DE MONTSANT**

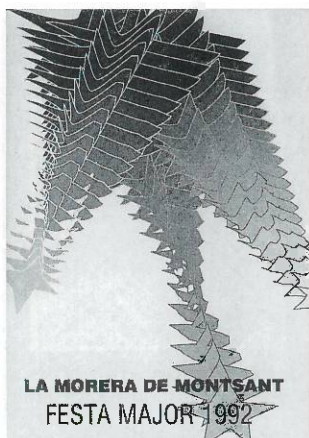
**1989
FESTA MAJOR**

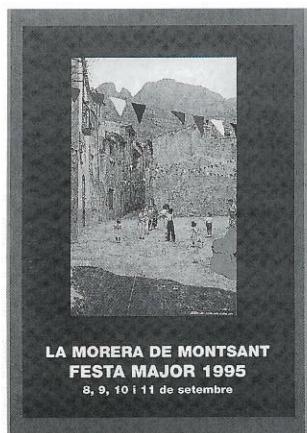
LA MORERA DE MONTSANT

FESTA MAJOR
Del 6 a l'11 de setembre
1991

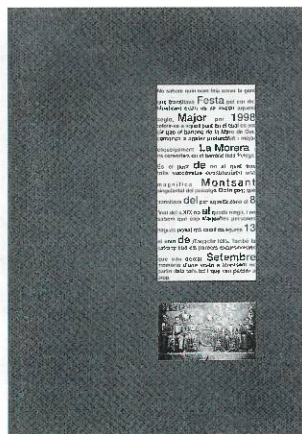
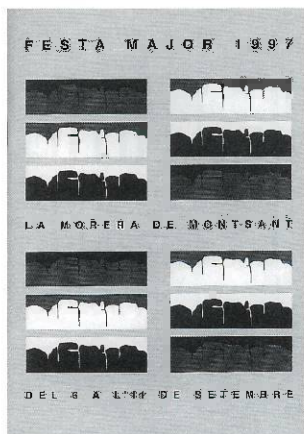

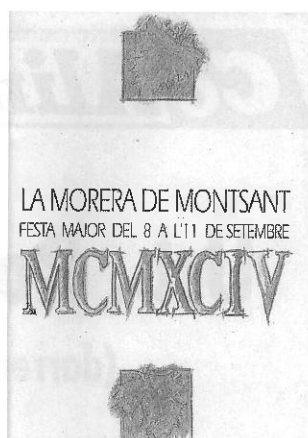
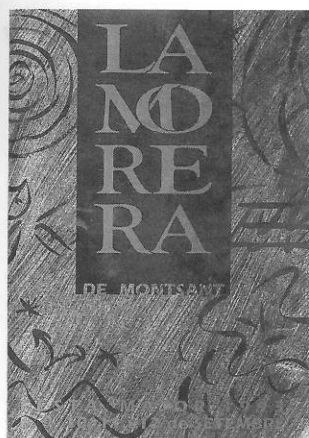
LA MORERA DE MONTSANT
FESTA MAJOR 1992

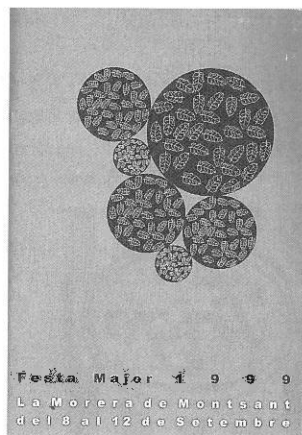
LA MORERA DE MONTSANT
FESTA MAJOR 1995
8, 9, 10 i 11 de setembre

FELIÇ XXè. ANIVERSARI

RECOPILACIÓ **PORTADES** **(1981 - 2000)**

***CoAliment* Reus S.A.**

Urb. Rodríguez Hnos.

(darrera del Barri Fortuny)

Telèfon 31 18 40

REUS

Distribuidor de:

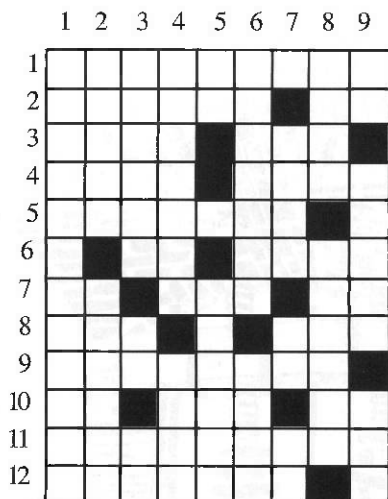
CONGELATS

GELATS

MOTS ENCREUATS (Per Josep Lluís MIRÓ)

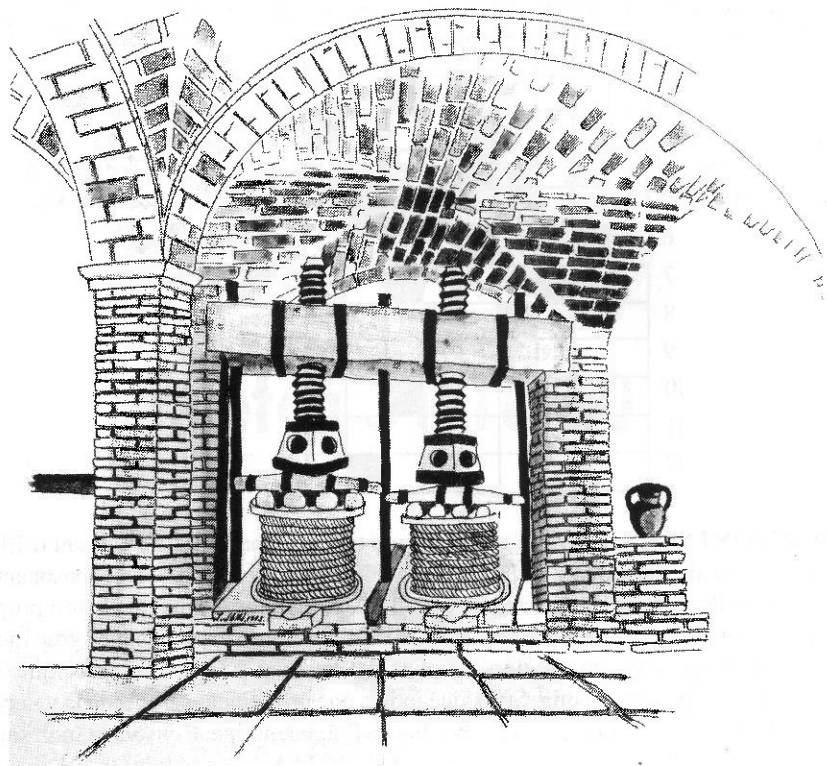

HORIZONTALS: 1.Canviaré una cosa que tinc per una altra. 2. Habitant d'Elea. Prefix que ve del grec, que significa geniva. 3.Animals de càrrega. Mòbil consonàntic. 4.Al revés de Suïssa. Que executa amb dificultat els moviments que li són propis. 5.Que fa orles. Vocal. 6.Nord. Long Play. Nom d'home. 7.Americi. Famos grup musical de 4 components, guanyadors absoluts del Festival d'Eurovisió, però que han perdut un component del mig. Sufix que indica que un element actua amb la valència més alta. 8.Al revés, component primordial de l'aigua marina. Consonant molt sonora. Després del llampec, si se sent... 9.Peix fòssil. 10.El de les cinc de la tarda. Dimonis, societat limitada. Figuradament i al revés, si en alemany. 11.Conjunt d'exercicis que fa un atleta, els primordials són saltar, córrer i llançar. 12.Feu una ullada a la posició 9 vertical, sinó no sabreu que posar-hi aquí.

VERTICALS: 1.Qualitat de personal. 2.Fer una elució. Martell de ferro amb el cap quadrat. 3.Agafa una cosa del terra. Clot sense el forat del mig. El principi i final de la llar. 4.Pastisseria feta amb ametlles moltes i sucre i cuita al forn. Forma prefixada del mot idea. 5.Antigament do. Diumenge. Tregui brosta una planta. 6.Timbal gros. Lliri. 7.Vocal. Al revés, d'Aràbia. Al revés, famosa novel·la de l'Stephen King. Soci preferent. 8.Al revés, possessiu que fa referència a la tercera persona del plural. Al revés també, úter. 9.Sobrenom donat a La Morera de Montsant, i amb molt d'encert

ICTIOIIT 10. TE; DSL; AD. II ATLETISME. 12. TAROIRP; L
5. ORLADOR; A. 6. N; LP; RAUL 7. AM; ABA; IC. 8. LAS; R; TRO. 9.
1. PERMUTARE. 2. ELEATA; UL. 3. RUCS; MBL. 4. SIUS; BALB.

SOLUCIONS HORIZONTALS:

PREMSA DOBLE

**MUSEU-CELLER,
JOAN PÀMIES**

TORROJA DEL PRIORAT

Tel. 977 83 92 13

COL·LABORACIONS LLIBRET 2000

Famílies:

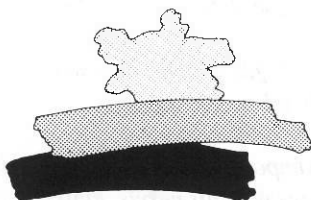
Duran- Solé
Gisbert-Hernández
Mínguez-Gisbert
Pujolà-Elies
Escalera-Pujolà
Dosaigües-Massó
Bonet-Nebot
López-Pérez
García-López
Correig-Fraga
Porqueres-Holgado
Cervantes-Grau
Ferran-Roig
Miró-Andreu
March-Queraltó
Segarra-Nebot
Porqueres-Hoyos
García-Muntané
Barrull-Ventura
Solé-Barrull
Franquet-Viñes
Sabaté-Figueres
Gil-Alcázar
Blanch-Miró
Crivillé-Miró
Peris-Cabré

Individuals:

Cal Portaler
Cal Grau
Cal Fuster
Cal Sixto
Carmen Segura (Cal Xela)
Ferran de Caso i Ma. Rosa March
Ramon Peris i Marina March
Josep March Amenó
Armando Cruz Averó
Iván Porqueres Martínez
Rafel Cantarell Fontcuberta
Carlos Barrueco Quintanilla
Rosa Nogués Vilà
Rosa Queraltó
Lluís Nadal Vidal
Maria Ventura
Ignasia Ventura
Esteve Bayé Regidor
Ramon Bley i Família
Anónim
Rosa Ma. Tombas
Peixateria Ma. Dolors
Carnisseria Ferran
Perruqueria Giralt
Bar La Renaixença.

AJUNTAMENT
DE
LA MORERA DE MONTSANT

CONSELL COMARCAL
DEL PRIORAT

COMIAT

Buff! Ja està!. Ja ho hem acabat!. Tenim la feina enllestida! Mira que ens ha costat!.

Primer, s'havia de pensar què volíem fotografiar, després faltava trobar el paisatge que reflectís allò que preteníem transmetre.

Un cop decidit el què i l'on, a repassar el material! La càmera, l'objectiu, el trípode, el flash, les piles, ... Ho tenim tot? No falta res?. Ai la mare, que ens hem oblidat el carret! Corrent cap a la botiga a comprar-ne un. Oh, i com, de dotze o de vint-i-quatre?. Va, tira, tira! Posats a fer el comprem de vint-i-quatre, perquè així si després ens animem, podrem fer un munt de fotografies.

Bé, ara sí, no?. Ja ho tenim tot! Vinga! Espavilem abans no es faci fosc!

S'havia d'anar amb molt de compte amb la direcció del sol i els reflexos de la llum. També s'havia de vigilar el grau correcte de l'objectiu, i el posat dels actors.

Tot correcte? Doncs atenció, a la una, a les dues i a les tres: «Lluíííísssssss!»

Clic, clic, clic. Clic, clic, clic,.....

Ja està! Visca, visca! Quina alegria! Ja tenim les fotografies tirades.

Hauran quedat bé?, Sortirà algun dit d'una misteriosa mà que sempre es posa davant l'objectiu?

Haurem tancat els ulls? O pitjor, encara, ens sortiran aquelles taquetes vermelles com si fóssim uns dimoniets entremaliats?

Oh, vés! Això serà un gran dubte fins que no ens revelin el carret. Ui! Doncs, corre, corre, portem-lo al fotògraf, perquè no sé si jo aguantaré l'angoixa massa estona!

Unes hores després.....

Ei! Ei! Que ja tinc les fotografies! Ara vinc de buscar-les:

I què, com han quedat? Observa-ho tu mateix!

Òndia! Quina bona definició, quina claretat, quins bons colors! Es veu garirerbé perfecte!

Va, tampoc no et passis eh? Simplement, hem obtingut la satisfacció de veure com després de tants nervis, tantes discussions, tant de temps perdut i tanta preparació, n'hem tret alguna cosa de profit!

Amics i amigues, tot això que heu llegit fins ara és el que podria succeir en el procés de fer unes fotografies, però s'ha posat com a exemple. Tot allò que volem que surti bé sempre requereix una preparació prèvia i un esforç.

És el mateix que passa any rere any, tant amb l'edició dels llibrets com amb la Festa Major.

Molts projectes. Moltes llistes interminables de coses per fer. Moltes discussions, de vegades entre qui menys s'ho mereix, sobretot durant els dies previs a la festa quan els nervis estan a flor de pell perquè falten moltes coses a fer i queda molt poc temps.

I llavors, arriba la festa, la gatzara i l'alegria. Hi estem tan a gust!. Ens ho passem tan bé!

Caram! Però si ja s'ha acabat! I tanta preparació, tantes coses a tenir en compte, tants detalls, només per un moment?. Bé, almenys algú ens pot dir com ha quedat? Perquè el que és nosaltres només hem vist un flash!!!!

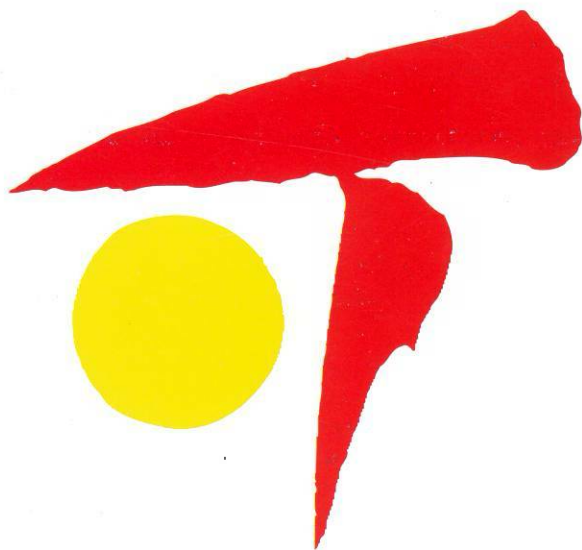
Ara bé tots sabem que la millor fotografia que haurem fet serà aquella que ens emportarem dins nostre i ens acompanyarà la resta de l'any ajudant-nos a passar els moments difícils.

Moltes gràcies per tot!!!!.

COMISSIÓ DE FESTES

Dedicat a tots aquells que des de fa 20 anys han estat donant suport a aquest llibret i a tots aquells que sempre i en tot lloc ens ofereixen una mà quan ens pensem que ja estem ofegats.

Portada:	Misericòrdia Sabaté
Composició:	Núria
Col·laboradors:	Ma. Carme, Eva i Sabí
Imprimeix:	Arts Gràfiques Octavi, S.A.
Dipòsit legal:	T-1448/00

Caixa Tarragona

La nostra força !